

KAITSE KODU!

KALEVI MALEVKONNA
ERINUMBER

30. november 1929

NR. 47/48

Hind 20 senti

A-S. KAPSI & Ko OSAKOND

«LÕHKEVÕIME»

Tallinnas, Rüütli tän. 15.

Telef. 16-20.

Soovitab oma rikkalikust laost kõiksugu käsituskindlaid lõhkeaineid, lõhkekapsleid, süütenõõri, kapslitange, süüteaparaate, elektrisüüfajaid, prima kivipuuriterasi.

Paneb toime põllumeeste seltside ja põllutöökoolide soovil lõhkekursusi ja annab kõiksugu selgitusi kirjalikult lõhkeainete ja tööde alal.

Põllumehed ja aednikud, ärge istutage ühiki viljapuud kõva maa sisse, vaid kobendage maa lõhkeainetega enne istutamist. Kui teie viljapuud hakkavad vananema, siis kobendage maa nende ümber lõhkeainetega. Tagajärjed on üllatavad.

JÄRVAKANDI KLAASIVABRIK

Vabrik: Järvakandis. Tel. Lelle 7. Kontor: Tallinn, Süda 1. Tel. 15-38, 5-27.

Fourkault sisseseade

valmistab moodsa mehaanilise tööstusviisi juures

kõrgeväärtuslikku

heledat tahvelklaasi

igas suuruses ja paksuses.

Järvakandi spetsiaal-aknaklaas on headuselt parem vastava sordi import-klaasist.

Tellimised kodumaa tarvitajatelt täidetakse väljaspool järjekorda mõne päeva jooksul, sest produktsioon ületab siseturu kogutarviduse mitmekordselt.

Igasugused järelepärimised leiavad kiire ja hoolika tähelepanu.

Ainus mehaaniline klaasitööstus Eestis.

Ainus mehaaniline klaasitööstus Eestis.

TALLINNA AKTSIA PANK

Tallinn, Vene tänav № 8.

Telefonid:

1-75 dir. Abramski kabinett & korter.
11-85 vekslisjk. & raamatupidamine.
33-85 kaubajsk., jooksvad arved &
välisjsk.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone
sise- ja välismaal.

Proovige, siis veendute E. T. K.
omatööstuse saaduste headuses!

E. T. K. veinid,
E. T. K. kohvid,
E. T. K. sprotid,
E. T. K. toosi- ja ämbrikilud

valmistatakse tarvitajate huvides parimatest tooresainetest valju
kontrolli all.

Hea maigu ja täie väärtuse poolest E. T. K.
omatööstuse saadused on tarvitajaskonnas
nõutavamaid kaupu.

Nõudke igalt poolt!

Eesti Tarvitajate Keskühisus.

EESTI PANK

telegr. aadr. „EESTIPANK“

Põhikapital Kr. 5.000.000.-

Tagavarakapital . . „ 3.118.000. -

Peapank: Tallinn Vabaduspuiestee 3.

Osakonnad: *Haapsalus, Kuresaares, Narvas, Pärnus, Paides,
Petseris, Rakveres, Valgas, Viljandis, Võrus.*

Agentuurid: *Nõmmel, Paldiskis, Põltsamaal, Tapal, Türil, Tõrvas.*

Pühadeks!

Mänguasju, suur valik
Albumeid,
kalendreid,
pühadekaarte,
kingitusasju,
puuefsteid,
kirjutusmaterjali
soovitab odavalt

o/ü. W. TEGELER

Raatuselplats 17.

JÕULUKS!

**Veine, napsi,
maiuskaupu,
puu- ja aiavilja, pähkleid
kõiki sorte,
konserve suur valik,
koloniaalkaupu.**

Odavad hinnad.

A. KAKIT

Mundi tän. 1.

H. O. Waldmann.

Tallinn, Raekojaplats nr. 16. Telefon 9-11.

Spetsiaalkaubad

KOHV — kõik tarvitavad sordid — toores ja kauaaegse vilumusega asjatundja poolt kõrvetatud;

TEE — vanema ja suurema Moskva ühisuse „Vassili Perlov ja Pojad“ ja teised sordid.

Peale selle:

**suhkur, jahu, riis, kakao, kompvekid, schokolaad,
kõiksugu maitseained, veini ja likööri ekstraktid,
seebid, paberossid ja tubak.**

Kodumaa veinid ja liköörid.

TEHNIKABÜROO

VENNAD UIBOPUU

Talinnas, Suur Karja 23.

Jõujaamad, töökodade sisse-
seaded, üksikud masinad, töö-
riistad, tarbeasjad jne. jne. jne.

Suurem paberikaupade, kirjutustarvete ja raamatute ladu Eestis

K.-ü. „RAHVAÜLIKOOLI“

raamatu- ja kirjutusmaterjalikauplused Tallinnas,
Harju tän. Nr. 48, omas majas, telefon 24-49, ja
Jaani tän. Nr. 6, Krediit Panga majas, tel. 6-66.

Soovitab oma rikkalikust tagavarast

riigi-, linna-, seltskonna- ja erasutustele igasuguseid kontoritarbeid, kirjutusmaterjale, kontoriraamatuid jne.;

koolidele maal ja linnas raamatuid igalt alalt, koolitarbeid, kooli kantseleide eriraamatuid jne.;

meiereidele ja piimatööstustele pergamenti, pergamiini, piimaveo raamatuid jne.;

raamatukogudele eesti kirjandust kõige suuremas valikus, raamatukogude rakendusmaterjali jne.;

jällemüüjatele ja üksiktarvitajatele igasuguseid paberikaupu, pappe, kirjutustarbeid, kirjandust jne.

Hinnad alati mõõdukad. Teenimine kiire, vastutulelik ja ausameelne. Nõuandmine ilma ostukohustusega kõigis paberikaupadesse, kirjutustarvetesse ja raamatutesse puutuvates küsimustes.

KAITSE KODU!

Tellimishind: aastas 6 krooni,
poolaastas 3 krooni, veerand-
aastas 1 kroon 50 senti, kuus
50 senti.

Üksik number 20 senti.

Nr. 47/48.

Kuulutuste hinnad: $\frac{1}{4}$ lehek.
teksti ees Kr. 50, tekstis ja tagu-
mise kaane välisküljel Kr. 80,
teksti järel Kr. 40 ja kaante si-
sekülgedel Kr. 60. — Vähemad
kuulutused proportsionaalselt
odavamad.

Ilmub üks kord nädalas.

Toimetuse ja talituse: Tallinnas, Kaarli tän. 8, Kaitseliidu staabis. Tel. 370. Toimetuse kõnetunnid igal äri-
päeval kella 10—12 e. l. Kaastöö arvatakse ainult siis tasu alla, kui sellele tasunõudmine peale kirjutatud. Tar-
vitamata ja tagasisaatmiseks markimata käsikirju alal ei hoita.

Väljaandja. Kaitseliidu peastaap. Vastutav toimetaja: kol.-ltm. J. Maide. Tegev toimetaja: L. Sõerd.

TRUUKS JAAME ISAMAALE VIIMSE VERETILGANI...

..... On olnud ja kadunud minevikku igavesi see sünges-
hommik.

Ei tihkaks tuletada meelegi, kui ta ei oleks surmaga toonud kaasa
ühtlasi ka ülestõusmist, ärkamist ja uut elu.

Praeguse kaitseliidu sünnipäevaks, endise kaitseliidu uuestisünniks
loetakse õigusega 1. detsember.

Mures langenute emade, leskede ja vaestelastega ja rõõmus kõigi
nendega, kes rõõmustuvad meie ärkamisest, — ühinen üldises palves:
ärgu veri enam voolaku Eesti pinnal, kasvagu, jäägu ikka murdmatult
kindlaks Eesti mehine meel, et kosuda võiks kodu kaunis.

Tuli, mida armastuse sümbolina kannavad kalevlased traditsioonili-
selt igal aastal oma malevkonna hällipäeval — valgustagu, soojendagu,
ühendagu ja vaimustagu neid endid ja meid kõiki ning viigu vastu ühi-
sele Eesti edule.

Truuks jäägem isamaale viimse veretilgani!

J. Roska.

KALEVLASED — LÕÕGIÜKSUSENA.

J. Tõrvand.

Lahingolukorras on juhtumusi, kus väeosadelt nõutakse moraalset ja kehalist jõudude pingutust suuremal määral kui vast seda üldiselt tuleb üles näidata. Rünnakul sisse murda vaenlase positsioonidele kõige raskemates tingimustes ja arendada pärast seda edu vastavalt ettemääratud plaanile — see pole jõudu mööda igale väeosale. Läbi teha pikki ja kiireid ränakuid ja alles hoida küllalt jõudu lahinguks — ka seda suudavad vaid erakordsete omadustega väeosad. Kaitsta määratud positsiooni viimse meheni — kui seda ohvrit vaja on — võivad samuti vaid silmapaistva moraalliga üksused. Teha hulljulgeid ja tagajärjekaid luurkäike ja retki ei saa ükski juht, kui tal puudub vastav meeskond.

Kui lahingväljale saadetud väeosad on moraalset üldiselt terved, s. o. kui neil ei puudu võitlustahe, saab väljaõppe abil üksuste tegevust tõsta sarnasele kõrgusele, mis lubab oletada korralikku lahingülesannete täitmist keskmiste arusaamiste kohaselt. Kuid nagu eelpool tähendasin, on juhtumeid, mis vajavad erilisi väeüksusi, eriliselt valitud inimesi. Nii näeme,

et maailmasõjas tekkisid nii-nimetatud löögiüksused, millistes moraalne element ja väljaõpe oli eriti tugev ja millistelt nõuti tegevust seal, kus oli vaja tagasipööramata otsustavat tegevust. Nende löögiüksuste vormeerimisei püüti koguda mehi, kes vabatahtlikult olid valmis löögiüksustes teenima. Tuttavad ja sõbrad sageli läksid sinna koos. Kui algas lagunemine Vene väerindel pärast veebruarirevolutsiooni, siis tekkis siin rida löögipataljone, kuhu jällegi läksid vabatahtlikult need, kes ei suutnud välja kannatada muudes väeosades maad võtvat korralagedust ja distsipliinipuudust. Punane ja must olid nende pataljonide värveks. See oli revolutsiooniaegse romantika väljenduseks. Punane tähendas truudust võidetud vabadusele, must jälle valmisolekut võidelda ja surra selle vabaduse ja ühtlasi ka isamaa eest. Ja nad täitsid võrdlemisi hästi oma suurt ülesannet. Tolleaegses demoraliseerivas olukorras nõuda neilt rohkem oleks ülekohtu.

Kõik löögiüksused, mis tekkisid maailmasõja rinnetel, said tugeva eriettevalmistuse, mis pidi kindlustama võitlusvahendite asjatundlikku ärakasutamist. Löögiüksusi intensiivselt õpetati ja treeneriti neile määratud ülesannete kohaselt.

Vaba tahe, sõprus- ja tutvussidemed, mis sageli tugenesid elamustele endistes lahingutes, hea väljaõpe ja tugev distsipliin — kõik see kokku andis löögiüksustele kõrge lahingväärtuse ja ümbritses neid aupaistega.

Meie kaitseliit seisab ka koos üksustest — malevatest ja malevkondadest, millistes mehed ühel või teisel määral on seotud sõprus- ja tutvussidemetega. Vaba tahe on malevlastele „kittiks“, mis neid ühendab. Sõprus- ja tutvussidemed teevad selle kiti või — teisiti — moraalse külje veel tugevamaks. Meie võime seetõttu ka kinnitada, et kaitseliidus on palju eeldusi selleks, et luua löögiüksusi. Kriipsutan alla — on eeldusi, mida võib kasutada, kui selleks on küllalt tahtmist ja arusaamist. Nagu eelpool tähendasime, vajavad tõelised löögiüksused ka head väljaõpet, sarnast, et iga mees oleks meister oma alal, juhtidest juba kõnelemata. Viimased peavad omama vankumatu tahtejõu, suure autoriteedi ja lugupidamise malevlaste ja alluvate juhtide poolt. Ka optimistlik, elujaatav meeleolu peab valitsema löögiüksustes. Energia ja töötahe õppustel peab leegitsema iga mehe silmis rahuajal. Kõik peab sündima võimaluste piirides hästi, maksimaalsete tagajärgedega. Karastatud keha ja teguvõimas vaim on möödapääsmatud omadused

löögiüksuste meeskonnale. Ja lõpuks, iga mehe südames peab põlema kustutamatu isamaa-armastus, mis on truuduse pandiks ka piinarikka surma ootel.

Löögiüksused ei sünni iseendast, vaid neid peab looma — kasvatades, õpetades, varustades üksuse loomiseks vajalist inimmaterjali. Mida rohkem on juba mehi, kes vastavad eelpool tähendatud nõuetele, seda kergem on ka ühe löögiüksuse loomine.

Võib arvata, et sportlikkudes ühingutes ja seltsides leidub kõige rohkem löögiüksustesse vajalisi mehi. Sportlane on kehaliselt karastatud. Tema on harjunud kiirelt ja otsustavalt tegutsema. Võistlustest osavõtmine harjutab sportlast üles näitama oma võimeid viimse piirini, karastades tahtejõudu. Sportlik tegevus oma seltsi värvide all kasvatab distsipliini ja seltsimehelikkust, ühtekuuluvustunnet; ta loob ka sooje sõprussidemeid. Kui spordiselt on üheks oma põhimõtteks võtnud ka isamaalise vaimu kasvatamise oma liikmete keskel, siis sarnane selts on parimaks baasiks löögiüksuste vormeerimisel (inimmaterjali mõttes).

Eesti vanim ja arvurikkaim spordiselt, Tallinna „Kalev“, on algusest peale lugenud oma suurimaks ülesandeks kehakultuuri kõrval isamaalise vaimu kasvatamise. Seltsi töö oma tervikus andis ka rikkalikku vilja vabadussõja alates, kus oli vaja tugevaid ja vaimustatud mehi, kus te g u d e g a oli vaja teisi äratada ja kaasa kiskuda. Kalevlased läksid vastu tundmatule saatusele isamaaliste lauludega. Ja edaspidi näeme kalevlasi paljudes lahingutes lüües vaenlast igal pool, olgugi mõnikord veriseid kaotusi kandes. Vastuvaidlematu tõena võib alla kriipsutada, et kalevlaste tugev moraali ja võitlustahe ei olnud mingisugune jumalate õnnistus, vaid seltsis endas valitseva tegevuse ja kasvatustöö tulemus.

Kalevlaste ohvrimeelsus ja tahe võidelda oma kodumaa eest tuli veel kord elavalt ilmsiks 1. dets. 1924. a. Sel kurjal hommikul tulid kaitseministeeriumi kolm juhtivat kalevlast

(Tõnson, Abrams, Lepp) ja lühidalt ütlesid: kaitsevääle võib-olla läheb abi vaja; andke meile püssid, meie loome kohe ühe üksuse, mis tahab isamaale kasulik olla. Ja varsti oligi koos arvurikas pere kalevlasi, kes olid valmis täitma ka kõige raskemaid ülesandeid, sarnaseid, mis harilikult löögiüksustele osaks saavad.

Tänaseks päevaks on Kalevi malevkond organiseerunud eeskujulikuks kaitseliidu osaks. Seda näeme meie kaitseliidu avalikudel esinemistel, näeme ka õppustel, manööveritel. Kalevi vaim on kaasa tõmmanud ka suure hulga meie kasvavat noorsugu, kes on leidnud endale tegevusala arvurikastes seltsi osakondades üksikute sportlikkude alade järele. Siin kasvab rahvuslik iseteadvus ja alaline valmisolek end maksma panna kas võistluses spordis või võitluses vaenlasega, kui kodumaa seda vajab.

Olles objektiivsed, võime teadlikult tõendada, et kaitseliidu Kalevi malevkond on parimaks taimelavaks sarnaste meeste kasvatamiseks, mis pakub kõrgeväärtuslikku materjali löögiosa vormeerimiseks. Ja arvesse võttes kalevlaste traditsioone võib neid edukalt löögiüksusena kasutada ka rahuajal, kui selleks tarvidus tuleb. Et aga sel juhul vähema verega ja vähema vaevaga saavutada suuremaid tagajärgi, on vaja, et malevkonna relvad alati oleksid korras, et neid alata täiendataks ja et mehed ikka ja ikka kindlamini omandaksid oskusi kõiki võitlusvahendeid hästi kasutada. See nõuab visa tööd, nii juhtidelt kui ka reamehelt-malevaselt. Usun, et malevkonna aastapäeval iga kalevlane seab endale küsimuse — kas olen kõik teinud, et tõesti tubliks kodukaitsjaks olla? Eks siis iga mees tunne oma puudusi ja püüa neid ka kõrvaldada. Selles mina ei kahtle ja selleks soovin ka kõigile kalevlastele parimat kordaminekut. Kalev võidab kõik raskused, sest ta on harjunud võitlema ja võitma.

KALEVLASED — LÕÕGIÜKSUSENA.

J. Tõrvand.

Lahingolukorras on juhtumusi, kus väeosadelt nõutakse moraalselt ja kehalist jõudude pingutust suuremal määral kui vast seda üldiselt tuleb üles näidata. Rünnakul sisse murda vaenlase positsioonidele kõige raskemates tingimustes ja arendada pärast seda edu vastavalt ettemääratud plaanile — see pole jõudu mööda igale väeosale. Läbi teha pikki ja kiireid rännakuid ja alles hoida küllalt jõudu lahinguks — ka seda suudavad vaid erakordsete omadustega väeosad. Kaitsta määratud positsiooni viimse meheni — kui seda ohvrit vaja on — võivad samuti vaid silmapaistva moraalliga üksused. Teha hulljulgeid ja tagajärjekaid luurkäike ja retki ei saa ükski juht, kui tal puudub vastav meeskond.

Kui lahingväljale saadetud väeosad on moraalselt üldiselt terved, s. o. kui neil ei puudu võitlustahe, saab väljaõppe abil üksuste tegevust tõsta sarnasele kõrgusele, mis lubab oletada korralikku lahingülesannete täitmist keskmiste arusaamiste kohaselt. Kuid nagu eelpool tähendasin, on juhtumeid, mis vajavad erilisi väeüksusi, eriliselt valitud inimesi. Nii näeme,

et maailmasõjas tekkisid nii-nimetatud lõõgiüksused, millistes moraalne element ja väljaõpe oli eriti tugev ja millistelt nõuti tegevust seal, kus oli vaja tagasipööramata otsustavat tegevust. Nende lõõgiüksuste vormeerimisel püüti koguda mehi, kes vabatahtlikult olid valmis lõõgiüksustes teenima. Tuttavad ja sõbrad sageli läksid sinna koos. Kui algas lagunemine Vene väerindel pärast veebruarirevolutsiooni, siis tekkis siin rida lõõgipataljone, kuhu jällegi läksid vabatahtlikult need, kes ei suutnud välja kannatada muudes väeosades maad võtvat korralagedust ja distsipliinipuudust. Punane ja must olid nende pataljonide värveks. See oli revolutsiooniaegse romantika väljenduseks. Punane tähendas truudust võidetud vabadusele, must jälle valmisolekut võidelda ja surra selle vabaduse ja tühtlasi ka isamaa eest. Ja nad täitsid võrdlemisi hästi oma suurt ülesannet. Tolleaegses demoraliseerivas olukorras nõuda neilt rohkem oleks ülekohus.

Kõik lõõgiüksused, mis tekkisid maailmasõja rinnetel, said tugeva eriettevalmistuse, mis pidi kindlustama võitlusvahendite asjatundliku ärakasutamist. Lõõgiüksusi intensiivselt õpetati ja treeneriti neile määratud ülesannete kohaselt.

Vaba tahe, sõprus- ja tutvussidemed, mis sageli tugenesid elamustele endistes lahingutes, hea väljaõpe ja tugev distsipliin — kõik see kokku andis lõõgiüksustele kõrge lahingväärtuse ja ümbritses neid aupaistega.

Meie kaitseliit seisab ka koos üksustest — malevatest ja malevkondadest, millistes mehed ühel või teisel määral on seotud sõprus- ja tutvussidemetega. Vaba tahe on malevlaste „kitektiks“, mis neid ühendab. Sõprus- ja tutvussidemed teevad selle kiti või — teisiti — moraalse külje veel tugevamaks. Meie võime seetõttu ka kinnitada, et kaitseliidus on palju eeldusi selleks, et luua lõõgiüksusi. Kriipsutan alla — on eeldusi, mida võib kasutada, kui selleks on küllalt tahtmist ja arusaamist. Nagu eelpool tähendasime, vajavad tõelised lõõgiüksused ka head väljaõpet, sarnast, et iga mees oleks meister oma alal, juhtidest juba kõnelemata. Viimased peavad omama vankumatu tahtejõu, suure autoriteedi ja lugupidamise malevlaste ja alluvate juhtide poolt. Ka optimistlik, elujaatav meeoleolu peab valitsema lõõgiüksustes. Energia ja töötahe õppustel peab leegitsema iga mehe silmis rahuajal. Kõik peab sündima võimaluste piirides hästi, maksimaalsete tagajärgedega. Karastatud keha ja tegu võimas vaim on möödapääsmatud omadused

löögiüksuste meeskonnale. Ja lõpuks, iga mehe südames peab põlema kustutamatu isamaa-armastus, mis on truuduse pandiks ka piinarikka surma ootel.

Löögiüksused ei sünni iseendast, vaid neid peab looma — kasvatades, õpetades, varustades üksuse loomiseks vajalist inimmaterjali. Mida rohkem on juba mehi, kes vastavad eelpool tähendatud nõuetele, seda kergem on ka ühe löögiüksuse loomine.

Võib arvata, et sportlikkudes ühingutes ja seltsides leidub kõige rohkem löögiüksustesse vajalisi mehi. Sportlane on kehaliselt karastatud. Tema on harjunud kiirelt ja otsustavalt tegutsema. Võistlustest osavõtmine harjutab sportlast üles näitama oma võimeid viimse piirini, karastades tahtejõudu. Sportlik tegevus oma seltsi värvide all kasvatab distsipliini ja seltsimehelikkust, ühtekuuluvustunnet; ta loob ka sooje sõprussidemeid. Kui spordiselt on üheks oma põhimõtteks võtnud ka isamaalise vaimu kasvatamise oma liikmete keskel, siis sarnane selts on parimaks baasiks löögiüksuste vormeerimisel (inimmaterjali mõttes).

Eesti vanim ja arvurikkaim spordiselt, Tallinna „Kalev“, on algusest peale lugenud oma suurimaks ülesandeks kehakultuuri kõrval isamaalise vaimu kasvatamise. Seltsi töö oma tervikus andis ka rikkalikku vilja vabadussõja alates, kus oli vaja tugevaid ja vaimustatud mehi, kus te g u d e g a oli vaja teisi äratada ja kaasa kiskuda. Kalevlased läksid vastu tundmatule saatusele isamaaliste lauludega. Ja edaspidi näeme kalevlasi paljudes lahingutes lüües vaenlast igal pool, olgugi mõnikord veriseid kaotusi kandes. Vastuvaidlematu tõena võib alla kriipsutada, et kalevlaste tugev moraal ja võitlustahe ei olnud mingisugune jumalate õnnistus, vaid seltsis endas valitseva tegevuse ja kasvatustöö tulemus.

Kalevlaste ohvrimeelsus ja tahe võidelda oma kodumaa eest tuli veel kord elavalt ilmsiks 1. dets. 1924. a. Sel kurjal hommikul tulid kaitseministeeriumi kolm juhtivat kalevlast

(Tõnson, Abrams, Lepp) ja lühidalt ütlesid: kaitsevägele võib-olla läheb abi vaja; andke meile püssid, meie loome kohe ühe üksuse, mis tahab isamaale kasulik olla. Ja varsti oligi koos arvurikas pere kalevlasi, kes olid valmis täitma ka kõige raskemaid ülesandeid, sarnaseid, mis harilikult löögiüksustele osaks saavad.

Tänaseks päevaks on Kalevi malevkond organiseerunud eeskujulikuks kaitseliidu osaks. Seda näeme meie kaitseliidu avalikkudel esinemistel, näeme ka õppustel, manööveritel. Kalevi vaim on kaasa tõmmanud ka suure hulga meie kasvavat noorsugu, kes on leidnud endale tegevusala arvurikastes seltsi osakondades üksikute sportlikkude alade järele. Siin kasvab rahvuslik iseteadvus ja alaline valmisolek end maksma panna kas võistluses spordis või võitluses vaenlasega, kui kodumaa seda vajab.

Olles objektiivsed, võime teadlikult tõendada, et kaitseliidu Kalevi malevkond on parimaks taimelavaks sarnaste meeste kasvatamiseks, mis pakub kõrgeväertuslikku materjali löögiosa vormeerimiseks. Ja arvesse võttes kalevlaste traditsioone võib neid edukalt löögiüksusena kasutada ka rahuajal, kui selleks tarvidus tuleb. Et aga sel juhul vähema verega ja vähema vaevaga saavutada suuremaid tagajärgi, on vaja, et malevkonna relvad alati oleksid korras, et neid alata täiendataks ja et mehed ikka ja ikka kindlamini omandaksid oskusi kõiki võitlusvahendeid hästi kasutada. See nõuab visa tööd, nii juhtidelt kui ka reamehelt-malevaselt. Usun, et malevkonna aastapäeval iga kalevlane seab endale küsimuse — kas olen kõik teinud, et tõesti tubliks kodukaitsjaks olla? Eks siis iga mees tunne oma puudusi ja püüa neid ka kõrvaldada. Selles mina ei kahtle ja selleks soovin ka kõigile kalevlastele parimat kordaminekut. Kalev võidab kõik raskused, sest ta on harjunud võitlema ja võitma.

ESIMESTENA KODUMAA KAITSMISEL.

E. Põdder, kindral-major.

Kalevi malevkond on võrsunud meie vanast ja nimekaimast sportlaste perest, „Kalevi seltsist“, kes oma päevi loeb juba ammu enne maailmasõda.

1917. aasta septembris, kui Vene revolutsiooni korralageduse tagajärje ja enamliku kihutustöö lainel uhtusid ka meie kodumaa pinda ja laguneva tsaristliku sõjaväe jäänused ning nende kannul kerkivad kommunistlikud röövsalgad ähvardasid hävitada Eesti rahva, astus esimeste hulgas „Omakaitse“ organisatsiooni ridadesse „Kalevi selts“. Paljud sama seltsi liikmed kuulusid okupatsioonialal sala-

jasse Eesti kaitseliitu, olles samal ajal okupatsiooniaegses „Bürgerwehri“ Tallinnas.

Okupatsiooni vägede lahkudes oli jällegi „Kalevi selts“ esimesi, kes hästi organiseeritud ja kõrge moraaliga lahingüksusena ruttas Viru rindele Eestimaa sisse valguvale Vene kommunistlikule vägede lainele vastu. Kalevi seltsi liikmetest moodustati Kalevi malev, kes vabadussõja esimestest päevadest peale võitles kodumaa kaitsemisel ja vaenlase Eesti ja Läti piiridest väljatõrjumisel alati esimeses reas. Kalevlased on Kalevi maleva lipu all kirjutanud oma seltsi ja tema üksikute liikmete ajalukku kaunimaid kangelastegusid.

Pärast 1. detsembrist 1924. a., kus kommunistlik riigipöörde katse tõendas, et Eesti iseseisvusel on veel vaenlasi, olid kalevlased esimestest, kes astusid ümberorganiseeritavasse kaitseliitu, et olla alaliselt valvel kodu kaitseks ja oma kõrge eeskujuga õhutada kaaskodanikke isamaa-armastusele ja selle eest oma elu ohverdamisele.

Kalevlased on algusest peale töötanud kaitseliidus suure andumuse ja innuga, mille tulemuseks on praegune hästi organiseeritud ja kõrge lahingväärtusega Kalevi malevkond.

Soovin malevkonna 5. aastapäeva puhul, et ta püsiks, areneks ega väsiks valvel olemast kodu julgeoleku eest vana Kalevi kalmukünkal.

Tallinn, 25. nov. 29.

Okupatsiooniaegne Tallinna „Bürgerwehri“ operatiivjuht ja endine sisekaitse ülem

E. Põdder,
kindral-major.

KALEVLASED 1. DETSEMBRIL.

J. Unt, kindral-major.

Kui sõdade ja revolutsioonide keerises eestlane oma selja sirgu ajas ja enesele teiste iseisivate rahvastega üheväärilist elamisõigust nõudis, siis oli tarvis mehi, kes täidaksid suured ülesanded, kes kätte võtaksid rahva kauaigatsetud eesmärgid. Oli tarvis suuri juhte, oli tarvis ustavat kodanikku, oli tarvis julget sõjameest ja kodukaitsjat. Neid mehi leidis. Aated viidi täide tänu ennastsalgavale tööle, ohvrimeelele ja vaimustusele, mis täitis iga tõsise eestlase rinda, kes nägi kodu kasvavat, nägi kasvavat seda Eesti kodu, millest eelkäivad põlved olid unistanud aastasadu. Võideti kõik raskused, saadi jagu ka suures ülekaalus olevast vaenlasest, kes noore Eesti nime juba tema esimestel elupäevadel iseseisvate riikide nimestikust ähvardas kustutada. Meeste seas, kes oma mõistuse ja jõu isamaa teenistusse rakendasid, kes olid valmis isamaa altarile tooma oma kõige kallima vara — elu, nende meeste hulgas oli salkkond iseäranis väljaarenenud kohusetundega mehi — need olid kalevlased. Kõige raskematel isamaa katsumise tundidel, kus karta oli kõige halvemat, kus võõras võim oli võidule pääsmas vastvabaneenud eestlase üle, olid kalevlased need, kes koondusid iseseisvaks väeüksuseks ja oma

abi pakkusid kodu kaitseks. Kalevlaste mehe-meel virgutab ja andis julgust kõigile neile, kelle meeoleolu juba oli langemas, kes olid löönud kartma õilsate eesmärkide täideminekus.

Vabadussõjas, kus kalevlased korda saatsid kangelastegusid, võitsid nad endale kõigi sümpaati ja usalduse. Kalevlased olid mehed, keda võis usaldada kaasvõitleja lahinguliinil, nad olid mehed, kelle peale võis olla kindel, et nad teevad kõik, mis üldse on võimalik teha, et võitjatena tulla välja ka kõige halvemast olukorrast.

Möödusid sõjad ja revolutsioonid. Eesti oli vabaks saanud. Sama julgelt, kangelasmeelselt ja mehiselt kui võideldi tema vabaduse ja iseolemise eest, sama südilt oldi nüüd ametis Eesti riikliku hoone ülesehitamise tööl.

Siis aga, kõigile ootamata, tuli Eesti rahvariigil läbi teha uus katse. Jõuk kolmanda kommunistliku internatsionaali ostetavaid ja müüdavaid hingi pani toime 1924. a. 1. detsembril varahommikul meie riigi pealinnas, Tallinnas, suurema verevalamise. Verejanuline ostetud kommunist oli välja sirutanud käe, et vallutada meie riigi vaimlise ja majandusliku elu keskkohat. Lühikese ajaga jõudsid hambuni relvastatud terroristid vallutada mõned meie riikliku elu tähtsamad tsentrumid. Kuid kauaks neid sinna peatuma ei lastud jääda. Tallinna garnisoni sõdurkond, eesotsas oma juhtidega, ei kaotanud pead ja paari tunni jooksul oli tehtud lõpp segadustele.

Tekkinud olukord oli aga psühholoogiliselt mõjunud rahvamassidele. Oldi ärevil ja kardeti. Asuti suure kiirusega enesekaitse organiseerimisele. Ja esimesed, välja arvatud kaitseväge ja politsei muidugi, kes tekkinud hädaohu kõrvaldamiseks oma abi pakkusid, olid jällegi kalevlased. E. S. S. „Kalevi“ juhatuse energilisel tegevusel jõuti juba sama päeva, s. o. 1. detsembril, õhtuks organiseerida ja kaitseväge võimudelt saadud relvadega varustada umbes poolsada meest. See oli kaitseliidu Kalevi malevkonna algrakuke. Need olid need mehed, kellele usaldas in pealinna tähtsamate keskkoha de ja asutuste kaitse juba mässukatse toimepaneku päeval, s. o. 1. detsembril. Selle päeva õhtuks võtsid kalevlased oma valve alla linna elektriijaama, postkontori ja telefoni keskaama, Balti jaama ja mõlemad kitsarööplise raudtee jaamad, olles sellega suureks abiks kaitsevägele vahi- ja valveteenistuse kandmisel.

1. detsembril 1924. a. välise hädaohu sunnil loodud algrakukesest on viie aasta püsiva ja

ennatsalgava töö viljana välja kujunenud praegune võimas kaitseliidu Kalevi malevkond, kelle liikmed võivad olla uhked selle malevkonna asutajate ja esimeste liikmete tänuväärt tööle meie pealinna julgeoleku kaitsmisel ärevatel aegadel, mis olid tekkinud 1924. a. 1. detsembri sündmuste tagajärjel.

Kui kalevlaste ridadesse alati püsima jääb senine üksmeel ja sõbralik vahekord, kohusetunne, isamaa-armastus ja eeskujulik distsipliin, siis võib malevkond ka tulevikus suure eduga täita igasuguseid temale usaldatud kodukaitse ülesandeid. Et see nii oleks — selleks minu parimad soovid.

Viis aastat vabatahtlikku kodukaitse tööd.

Kalevi maleva aastapäevaks kirjutanud kol.-lt. F. Pinka, Tallinna maleva pealik.

Eesti vabatahtlik kaitseorganisatsioon tekkis juba Vene revolutsiooni päevil. Juba sel ajal tundis korraarmastaja kodanik, et vaja on luua enesekaitse, et Vene lagunev vägi ei kindlusta enam rahu ja korda. Riikliku iseseisvuse mõtte rohkem reaalsele alusele seadmine andis uue tõuke sarnase organisatsiooni loomisele ja tema tegevuse laienemisele. Mitmesugustes oludes ja mitmesuguste nimetuste all tegutses omakaitse ka okupatsiooni ajal, kuna lõppeks 11. nov. 1918. aastal see nimetati ümber kaitseliiduks ja avanes võimalus asuda avalikult ja intensiivselt organiseerimisele. Ka vabadussõjast võttis kaitse-

liit osa, kuna tegevus rahu ajal mitmesugustel põhjustel peaaegu täiesti rauges. Uuesti asuti selle organiseerimisele kevadel 1924. a., mil põrandaalused kommunistlikud rakukesed tõtsid ähvardavalt oma pead. Juba enne verist 1. detsembri 1924. a. loodi Tallinnas uuesti politsei jaoskondade kaupa kindlad üksused, määrati neile ülemad, jagati relvi, töötati välja tegevuskavad ja viidi läbi ka üksikud õppused. Sarnaseid üksusi oli Tallinnas 7 ja Nõmmel 1. 1924. aasta 1. detsembri hommikul astuvad jaoskondade kaitseliitlased juba tegelikult sõjariistadega välja, asudes tegevuskava kohaselt posti- ja patrulliteenistusse ja aidates seega palju kaasa korra jaluleseadmiseks pealinnas.

Ka meie tänane juubilar, Kalevi malevkond, sai alguse sel saatuslikul 1. detsembril. Kalevi selts, kes andis meile ühe tugeva väeosa vabadussõja ajal, ei võinud ka siin jääda pealtvaatajaks — saadi luba vormeerimiseks ja mõne päeva jooksul suudeti jagada välja suurele osale seltsi liikmeist relvad ja varustus, mida saadi otsekohe kaitseministeeriumist, millega on ka seletatav kiire organiseerimise võimalus. Teiseks osutus väga soodsaks see asjaolu, et Kalevi seltsil ei tulnud otsida inimesi, vaid neil oli olemas juba tugev organisatsioon, kelle liikmeile oli tarvis vaid jagada välja relvad. Relvi õnnestus saada paremaid kui muudele üksustele.

1. detsembrist 1924. a. on möödunud 5 pikka aastat. Vaadates tagasi praeguselt seisukohalt pean tähendama, et Kalevi malevkond on jõudnud selle aja jooksul järjekindlalt edasi. Malevlased ja pealikud on teinud üksmeelset ja ennatsalgavat tööd, seega aidanud kaasa meie verrega võidetud ja kaitstud vabaduse kindlustamisele.

Soovin juubilarile kõigest südamest töötada edasi, õitseda ja kasvada. Rahuline ülesehitav töö olgu teie eesmärk!

F. Pinka.

KALEVI MALEVKONNA SÜNNIPÄEVILT.

«Kaitse Kodu!le» kirjutanud kapten J. Lepp.

Kapt. Jaan Lepp, üks Kalevi malevkonna asutajaist.

Päev viie aasta eest, mil sündis Kalevi malevkond, pani vist paljud pealinna kodanikud nõutusse olekusse: nii mõnigi oleks meeleldi rutanud appi ametivõimudele, kuid ei teatud, kuhu rakendada oma abiandev käsi.

Inimesed seisatasid tänavail, pärisid üks teiselt teateid sündmustest. Kuid niipea kui saadi teada riigivastaste poolt toimitud julmast veretööst, unustati parteilised lahkuminekud. Ühine hädadoht ligindas ja liitis.

Saatuslikul hommikul, 1. dets. 1924. a., kodust lahkudes ei olnud mul aimugi varasel tunnil linnas aset leidnud sündmustest ja kujanenud olukorrast. Tänaval kuulsin Tõnismäe poolt mõne revolvripaugu. Arvates, et politsei jälgib kurjategijat ja hoiatuseks laseb õhku, suunisin sammud Tõnismäe poole, et vajaduse korral anda politseile abi.

Teel nägin ühe väikese lukusepatöökoja töölisi seisvat, aralt ringi vaadates ja omavahel millegi üle aru pidades. Möödudes neist sain aru sõnadest, et olevat veel vara minna appi...

Midagi pidi „olema lahti“, seepärast tõmbasin kuuli revolvri rauda ja surusin laskeriista palitutasku.

Tõnismäel midagi iseäralist ei näinud. Tänavail liikuvad inimesed näisid olevat millestki nagu ärritatud, kuid millest — jäi teadmata.

Vabadusplatsile jõudes kuulsin raudteejaama poolt revolvripauke. Keegi möödamineja teadis seletada: äsja kinnimõistetud 149 kom-

munisti olevat vanglast põgenenud ja tahtvat rongiga sõita Venemaale. Ratsapolitseid olevat vangivahtidele sõitnud appi ja praegu käivat jaamas päris korrapärane lahing.

Jutt näis väga kahtlane, kuid uudishimust aetuna ruttasin üle Toompea jaama poole. Teel sõitis vastu auto, milles nägin Punase Risti haastajaõde ühes minule tuttava ohvitseriga teotavat kedagi haavatut.

Hüppasin auto porilauale ja tundsin haavatus ära kolonel-leitnant Rossländeri. Greiffenhageni haigemajani sõites kuulsin ohvitserilt sündmuste üldise käigu.

Kuhu nüüd? — Pikemalt mõtlemata ruttasin spordiselts „Kalevisse“. Seltsimajas olid juba mõned kalevlased koos, neist enamik endised kaitseleidi liikmed.

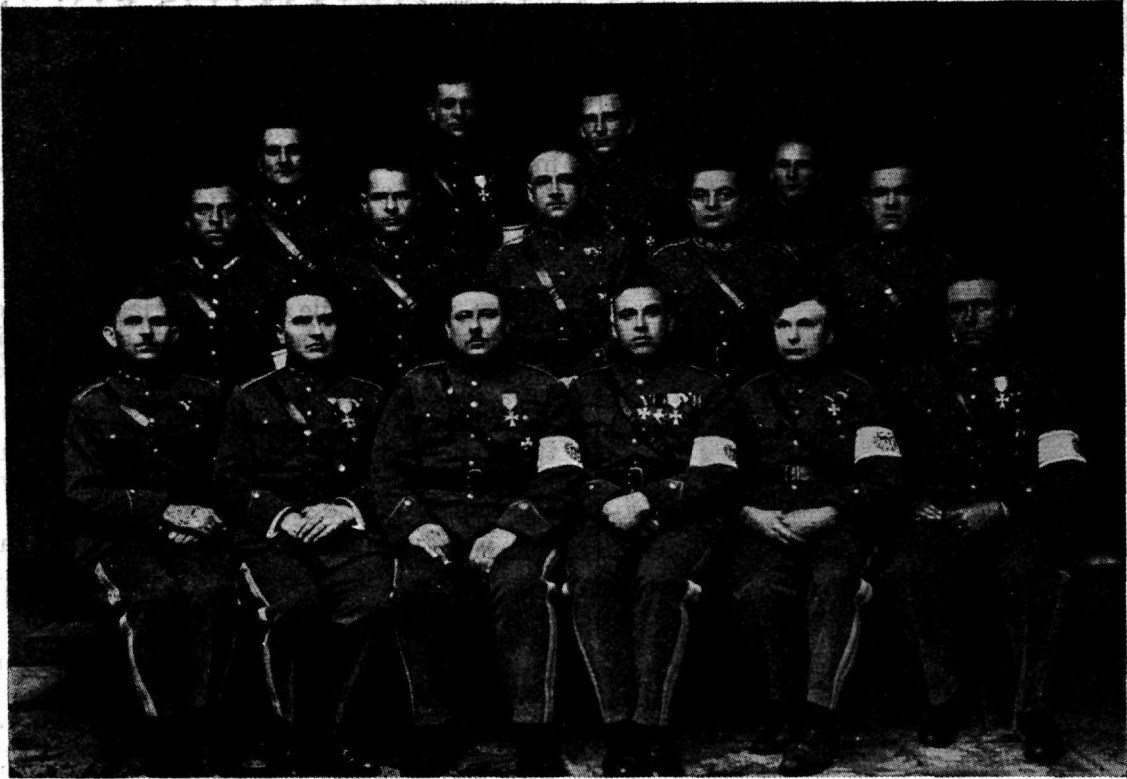
Tekkinud olukorra üle omavahel nõu pidades leiti tarviliseks luua seltsi liikmeist kaitse-salk, vaatamata sellele, et linnas olid valitsusväed täiesti seisukorra peremehed. Vabadussõja algpäevil loodud „Kalevi maleva“ üksusest oli omal ajal lahingutes võrsunud tugev löögi-osa ja algatajaist ja esimestest liinile minejaist oli suurem osa jälle tulnud tagasi seltsi juure.

Nende algatusel oldi valmis teisekordselt panema proovile isamaa-armastus ja valmisolek kodu kaitsmiseks. Ei olnud vaja pikki seletusi, ei sütitavaid kõnesid ega kohusetunde meele-tuletamist, vaid iga kalevlane teadis, mis teha.

Juhatuseliikmed Leopold Tõnson, Bernhard Abrams ja Jaan Lepp läksid seltsi volinikena siseminister Th. Rõugu juure luba paluma, et spordiselts „Kalevi“ juure asutada kaitseleidi

Kpt. L. Tõnson, end. Kalevi mlvk. pealik.

Kalevi malevkonna pealike kogu. Vasakult paremale, alumine rida: IV komp. peal. E. Liivmann, II komp. peal. A. Rebast, malevkonna pealik V. Pajusson, malevk. peal. abi B. Abrams, majanduspeal. A. Pachel, I komp. peal. K. Huuk. 2. rida: I komp. peal. abi E. Hefftler, sidekomp. peal. J. Välja, õppepealik V. Arak, V komp. pealik H. Talvik, relvurpealik H. Hacker. Ülemine rida: III komp. peal. N. Lugenberg, VII komp. peal. A. Mändvere, VII komp. peal. abi M. Liinat, sidekomp. peal. abi P. Aller.

osa, mille nimeks taheti võtta kalevlastele traditsiooniline „Kalevi kaitsemalev“.

Seltsi esindajate soovi ära kuulanud, kiitis siseminister Th. Rõuk ettepaneku heaks ja avaldas ka ise soovi astuda asutatava maleva ridadesse. Relvade saamiseks pöördusid delegaadid kindral J. Laidoneri ja kolonel J. Tõrvandi poole. Mõlemate poolt tervitati seltsi ettevõtet ja kindralstaabi ülem lubas neile esialgu anda välja 60 Vene vintpüssi ja 2 Levis' kuulipildujat ühes vastava laskemoonaga. Kui relvade saamine oli kindel, lahkusime tagasi seltsimajja.

Vahepeal oli juba 52 kalevlast avaldanud soovi astuda vormeeritavasse kaitseliidu ossa. Soovijaid tuli kogu aeg juure. Käidi isiklikult seltsi büroos end andmas üles, kuid tuli sooviavaldusi ka telefoniteel.

Pärast lõunat olid relvad kohal. Vana kalevlane E. Hiiop määrati relvuriks ja kohe algas püsside väljajagamine.

„Kalevi“ seltsi ruumid olid muutunud kodukaitsjate staabiks. Töö kees kõikjal. Registreeriti uusi liikmeid, anti välja püsse, pu-

hastati püsse õlist ja tuletati meele laskeriistaga ümberkäimist.

Töö edenes kiiresti ja sobivalt. Juhatus pidas asutatava maleva üle omavahel nõu. Ametid malevas jaotati järgmiselt: maleva pealikuks reservkapten L. Tõnson, abiks reservkapten J. Lepp, 1. kompanii pealikuks reservkapten B. Abrams ja 2. kompanii pealikuks maleva pealiku abi J. Lepp.

Nii sündis Kalevi kaitsemaleva loomine ühe päevaga, ja see oli esimene üksus praeguse kaitseliidu ridades. Kui linna komandandilt tuli korraldus ööseks panna välja vahtkonnad Balti jaama postkontori, kitsaroopalise jaamadesse, elektrijaama ja Eesti Panka, siis ei sünnitanud see enam raskusi, sest mehi oli tulnud kokku juba üle saja ja kõik tahtsid vahtkonda minna esimestena.

Et enamus liikmetest oli teeninud kaitseväs vabadussõjas ja seega õppustest juba 4 aastat eemal, alati sõjaväelise väljaõppetööga kohe. Korraldati loenguid üldteadmiste täiendamiseks, tehti rivi- ja lahingdrilli.

Kalevi kaitsemalev oli sündinud ja asus end valmistama ette riigikaitseks.

Naiskodukaitse Kalevi jaoskonna juhatused liikmed. Seisavad (vasakult paremale): pr. Lepp, prl. Tannwald ja pr. Kattai. Istuvad: pr. Looberg ja pr. Mändvere.

KALEVI NAISED KÕRVUTI MEESTEGA.

TÖÖS JA VÕITLUSES...

Varsti pärast 1. det. sündmusi 1924. a. leidsid naised, et nende kaastöö kaitseliidu peeres on vajaline, et nemad kaitseliidus ühes meestega võivad teha kasulikku tööd.

Naiskodukaitse mõtte algatajaks ja selle teostajaks Tallinnas oli pr. Tõrvand-Tellman ühes Naisseltsiga. Nii kutsutigi 1925. a. T. E. Naisseltsi poolt kokku koosolek I naiskodukaitse loomiseks, kusjuures varemalt oli juba samme astunud ja Kalevi malevkonna poolt nõusolek vastuvõtmiseks saavutatud.

Koosolek valis ajutise juhatused eesotsas esinaine pr. Tõrvand-Tellmaniga.

Et naiskodukaitse vastu huvi suur oli, näitab see, et paari esimese kuuga kasvas liikmete arv kuni 200-ni. Hiljemalt, kui tekkisid teised jaoskonnad, vähenes ka liikmete arv Kalevi naiskodukaitse jaosk. „Linda“, sest paljud liikmed läksid oma elukohale vastavatesse jaoskondadesse üle.

Et naiskodukaitse Kalevi jaosk. „Linda“ tegevuse alul igasugused juhtnöörid, põhikirjast rääkimata, puudusid, kandis tema tegevus juhuslikku laadi. Tehti tööd, tehti seda, mida oma parima äranägemise järele kõige tarvilisemaks peeti. Alul puudus jaoskonnal raha, puudusid sissetulekud. Rahalise fondi loomiseks tuli otsida allikaid.

Kõigepealt jaoskonna juhatus korraldas rahalise korjanduse korjanduslehtedega, mis rahuldavaid tagajärgi andis. Järgmisena korraldas „Linda“ suurejoonelise kontsert-peakõhtu „Estonia“ saalides, ühes loteriiga, nii oma tegevuse tutvustamiseks kui ka laiemate kihtide huvi äratamiseks kaitseliidu vastu. Pidu läks üllatavalt hästi korda, nii põhimõtteliselt kui ka majanduslikult. Esimesele järgnes peatselt teine pidu. Pidude kordaminek oli niivõrra hea, et nendest sissetulekutest jaosk. kuni seni ajani oma väljaminekuid on katnud. Hea sissetulek pidudest võimaldas ka jaosk. kingituse tegemise malevkonna orkestrile (jaosk. „Linda“ kinkis orkestrile neli fanfaaride lippu).

Nüüd, kus rahaline külg on enam-vähem kindlustatud, tuli asuda eneseharimisele, distsipliini ja sisemise korra loomisele. Selleks korraldati liikmetele riviõppused Kalevi malevkonna pealikute juhatusel, missugustest õppustest „Linda“ suure innu ja huviga osa võtsid.

Sanitaarosakonna moodustamisele tuli vast kõige rohkem aega kulutada, sest puudusid kaitseliidu õed. Punase Risti ja sõjaväe tervishoiu peavalitsuse lahel vastutulekul ja kaasabil korraldas kaitseliidu peastaap sõjaaegsete halastajaõdede 5-kuulised kursused. Nendest kursustest võtsid „Linda“, teiste jaosk.

Naiskodukaitse Kalevi jsk. esinaine pr. S. Lepp.

võrreldes, kõige suuremal arvul osa. Eduga lõpetasid 14 „Lindat“ kursused ja omandasid vastavad tunnistused.

Meelelahutuseks korraldab „Linda“ juhatus oma liikmetele tee- ja kõneõhtuid ja kolme aasta eest ekskursiooni Riiga.

Laulukoor, mis juhatuse poolt ellu kutsuti ja missugune töötas alul edukalt pr. Hellat-Lemba juhatusel, esinedes isegi kontserdiga, tuli hiljemalt mõningatel põhjustel likvideerida.

1928. a., kui naiskodukaitse juba ajutine põhikiri oli välja töötatud, kutsus „Lindade“ ajutine juhatus peakoosoleku kokku, et töö käest anda ja uus juhatus valida. Valitigi uus juhatus ja esinaiseks pr. S. Lepp. Endine esinaine pr. Tõrvand-Tellman lahkus oma soovil, ajapuudusel, asudes Tallinna ringkonna esinaise kohale, ehk küll teda tungivalt paluti jääda endisele kohale püsima.

Uuel juhatusel, kes nüüd asus tööle, ei tulnud enam võidelda niisuguste raskustega kui ajutisel juhatusel. Tee oli ees tasandatud, tegevuse piirjooned tõmmatud. Tööd kergendas nüüd märksa ka see asjaolu, et oli välja töötatud naistele oma põhikiri.

Möödunud aasta jooksul on „Lindad“ osa võtnud Tallinna ringkonna poolt korraldatud kursustest: samariitlaste, esimese abi andmise ja võimlemiskursustest.

„Lindat“ oleme näinud hoolega kaasa aitamasa oma malevkonna, Tallinna maleva ja Tallinna ringkonna pidudel, loteriidel, korjandustel, võistlustel ja manöövritel.

Kui väsinud ja näljased mehed manöövrilt või laskeharjutustelt tulles ees leidsid maitseva supi või võileivad ja kuuma tee, siis isegi mõni veendunud naistevihkaja-malevlane pidi endale tunnistama: naised on ikka toredad olendused...

Grupp Kalevi „Lindasid“.

Naiskodukaitse Kalevi jaoskonna supikatel Sauē manöövritel. Pr. Tõrvand-Tellman maitseb suppi.

PROUA ANNA TÕRVAND-TELLMAN.

Naiskodukaitse mõtte algataja ja ellukutsuja Eestis.

Anna Tõrvand-Tellman.

Anna Tõrvand-Tellman on sündinud Ülenurme mõisas Tartu lähedal. Keskkooli hariduse omandanud Tartus Al. Grassi eragümn., 1913. a. lõpetanud Riias

pedagoogilised kursused keskkooli õpetaja kutsega ja käesoleval aastal Austrias Viini ülikooli õigusteaduse ja riigiteaduse osakonna. Olles Naisseltsi juhataja võttis pr. T.-T. pärast 1. det. 1924. a. sündmusi Naisseltsi juhatuses küsimuse üles asutada ka Eestis Soome ja Poola naiste eeskujul naiskaitseliit. See mõte leidis Naisseltsi juhatuses sooja poolehoidu ja pr. T.-T. agaral organiseerimisel ja juhtimisel asutati Kalevi maleva juure 1925. a. alul I naiskodukaitse jsk. „Linda“, kuhu oli koondunud peale Eesti naiste auliikmetena ka välismaalasi, nagu Läti saadiku abikaasa pr. Seskis ja tema õde prl. Schults j. t. Pr. T.-T. valiti ühel häälel naiskodukaitse I jsk. „Linda“ esimeseks pealikuks, mis sugusel kohal ta püsis sügiseni 1928. a., kuni valimiseni Tall. ringkonna esinaiseks. Olles ringkonna juhataja on pr. T.-T. jäänud ikka heaks nõuandjaks ja toeks Kalevi naisjaoskonnale. Pr. T.-T. on ka naiskodukaitse keskjuhatuses liige. Kaitseliidu keskjuhatus on hinnanud vääriliselt pr. T.-T. teeneid kodukaitse alal, annetades Tallinna maleva 5. aastapäeva puhul pr. T.-T. hoolsusmärgi — Valgeristi.

Pr. T.-T. pühitses käesoleval sügisel naisseltsi juhatajate 10. a. juubelit, mille puhul seltsi juhatus oli korraldanud oma juhataja ja lugupeetud väsimatu seltskonnategelase austamiseks kontsertaktuse komertskooli ruumes, kuhu oli kogunenud suurel arvul meie tuntumaid seltskonna- ja koolitegelasi. Pr. T.-T. on olnud Asutava Kogu liige ja kahel istungjärgul linna-

volinik. Samuti oli pr. T.-T. üks agaramatest Ühistöö tegelastest vabadussõja ajal, ta oli varustusosakonna juhatajaks jne.

Pr. T.-T. oli esimene, kes üles võttis seltskonnas lipuannetamise küsimuse meie kaitseüksustele Eestis. Esimene lipp Eestis annetati pr. T.-T. algatusel ja ettevõttel Naisseltsi poolt 1927. a. 1. rügemendile Narvas ning teine lipp käesoleval aastal allohvitseride koolile.

Peale selle on pr. T.-T.-il tähelepanu väärivaid teeneid meie Eesti kooli ja noorsoo kasvatamise alal, olles kolme esimese eestikeelse keskkooli asutaja Tallinnas.

Pr. Tõrvand-Tellman on oma õpetaja elukutse kõrval alati leidnud tahet ning pühendanud oma aega ja jõudu meie naiste poliitilisele ja vaimlisele arendamisele. Ja selle ennastsalgava töö viljana näeme praegu rohket arvul naisi meie kodukaitsjate ridades.

Aleksandra Looberg,
„Lindade“ juhatuse liige, „Valgeristi“ kavaler.

Vabatahtlikult isamaa eest.

Kalevlased vabadussõjas ja rahus elava
kodumaa kaitsel.

Ltn. Pajusson, Kalevi malevkonna pealik.

Vaim loob traditsioonid, kuid traditsioonid omakorda aitavad hoida alal, aegadest aegadeni kanda edasi vaimu.

Sõjaväes üks väeosa on usaldusväärilisem, kindlam kui teine. Sest sellel väeosal on traditsiooniks — olla hea väeosa. See vaim kandub edasi inimpõlvede jooksul. Vanad veteranid lahkuvad, väeossa tulevad uued mehed, kuid vaim jääb endiseks.

Nüüd, kui me 5 aasta möödumisel tuletame meele kaitseliidu Kalevi malevkonna asutamispäevi, tundub, et selle üksuse loomise ja pärasitise kujundamise juures olid suure tähtsusega vanad traditsioonid ja vabadussõjaaegne „Kalevi maleva“ vaim.

Kohe, pikemalt mõtlemata olla valmis kodumaa kaitsmiseks, ootamata kellegi käsku või üleskutset — kas ei ole see sõjaaegse kuulsusriikka „Kalevi maleva“ traditsioon?

1918. a. sügisel tekkis „Kalevi“ spordiseltsi liikmeil omavahel, nii öelda „põranda all“, mõte organiseerida lööksalk ja minna väerinnale. Olu-kord oli küllalt raske ja piirikaitsjad vajasid kui tegelikku nii ka moraalset toetust ja abi. Seltsi kauaaegne esimees Leopold Tõnson kutsus 24. nov. 1918. a. kokku seltsi liikmete koosoleku, kus ühes Jaan Naarisega tegid kihutustööd oma lööksalga vormeerimiseks. Tuligi kokku 15-meheline rühm, kes spordiinstruktor Anton Õunapuu juhatusel hakkas tegema harjutusi.

Kaitseminister kindral A. Larka tegi siis juba seltsile ametliku ettepaneku asutada oma liikmeist lööksalk. Juhatuses olid mõned selle vastu, sest oli teada, et niisugustes löögiväeosa-des on surmasaamise protsent õige kõrge ja sportlased kaotavad palju mehi.

Kuid teised, L. Tõnson, B. Abrams, H. Normak, F. Annik, Karl Klein ja Boris Parm, jäid kindlaks oma seisukohtadele. K. Klein võttis oma arvamise kokku lühikesse lausesse: „Ega siis Kalev pole oma poisse ainult maadlusmati ja

Kalevi malevkonna juhatus. Vasakult paremale: vann. adv. R. Kuuskman, H. Normak, leitn. V. Pajusson, A. Pachel, kapt. B. Abrams. Rev. komisjon: Joh. Lauba ja R. Tohver.

jooksuvälja jaoks kasvatanud, nüüd vaja ka võtta püss pihku!"

16. dets. saadi kaitseministeeriumist vormiline luba ja 22. dets. asutati maleva esimene salk, mis koosnes kahest rühmast.

Harjutustel käidi Lasnamäe all ja Kadriorus. Läbi linna marsiti vägeva laulu saatel. Võis näha muigavaid nägusid tänavail, sest punaväelaste Tallinna jõudmine arvati olevat veel ainult päevade küsimus.

Kuid vabatahtlikkude väeosa see ei heidutanud. Kaitseministeerium andis välja püssid, Vene poolkasukad ja saapad ning detsembri lõpus tegid kalevlased oma esimesed sõjasõidud — dessandid Tsitresse ja Loksale.

„Surmalapsed lähevad“, kuuldus kalevlaste minnes tänavail punastele sümpatiseerivatelt inimestelt. Oldi kindel: need ei tule enam tagasi!

Kuid „surmalapsed“ tulid tagasi dessandilt ja hakkasid kippuma väerinnale. 2. jaanuari hommikul 1919. a. liikus 127 kalevlast küüthobustel mööda Narva maanteed väerinnale. Kalevi malev algas oma kuulsusrikast tegevust vabadussõjas.

Kuus aastat oli möödunud, kui 1. detsembril 1924. a. kalevlasi jälle kutsus isamaa. Kella

9—10 vahel kogunes „Kalevi“ seltsimajja endisi vabadussõjalasi ja ka noori. 15-mehelise salga hulgas võis näha Leopold Tõnsoni, Bernhard Abramsi, Jaan Leppa j. t.

Olukord oli segane, ei teatud, millised üllatused veel võivad tulla. Tallinnas teati olevat 300 püssi vanast kaitseliidust, kuid see oli varjusurmas ja suurt abi valitsusvägedele anda ei võinud.

Otsustati organiseerida lööksalk. Vormeerimise kiirendamiseks võeti tarvitusele n. n. aheliku süsteem: iga mees pidi kella 3 tooma kaasa 2—3 seltsiliiget.

Kuidas vaatavad aga sellele valitsusvõimud? Kõigepealt tuli selgitada see küsimus. Luba ja sõjariistu muretsema saadeti Leopold Tõnson, Bernhard Abrams ja Jaan Lepp.

Esimene käik kell 10.30 min. oli tollaegse siseministri Th. Rõugu juure. „Minister on kibedas tegevuses,“ öeldi delegatsioonile, kuid mehed „pressisid“ ministri juure sisse.

Minister Rõuk istus telefoni juures ja võttis vastu teateid ja aruandeid, mis temale anti sündmuste kujunemisest. Kuuldes kalevlaste kavatusest oli minister väga rõõmus, et seltskond tuleb appi valitsusele, avaldas oma täielise nõus-

B. Abrams, Kalevi malevkonna pealiku abi.

oleku ja soovitas minna otse kaitseministeeriumi, et saada relvi.

Delegatsioon seadis sammud kaitseministeeriumi poole. Ministeeriumi hoonel olid aknad lastud puruks, treppidel veri, kõrvaldati laipu, tehti korraldusi.

Ülemjuhatajaks nimetatud kindral Laidoner oli läinud vabariigi valitsusele seisukorda selgitama. Delegatsioon kohtas ministeeriumi koridoris kindralstaabi ülema kolonel J. Tõrvandi. „Käisime siseministri juures, tahame asutada oma kaitsealga, võib olla, et meie abi on tarvis. Kas saame teilt loa ja relvi?“

Kindralstaabi ülem Tõrvand tegi lühidalt: „See on ju väga hea ja eeskujulik! Relvade suhtes vaatame kohe järele.“ Kogu läbirääkimine sündis koridoris püstijalal. Kolonel Tõrvand kutsus enda juure relvistuohvitseri. „Kas saab „Kalevi“ seltsile anda välja püsse?“ küsis ta ohvitserilt. „Ei saa, ei ole seaduslikku alust,“ vastas see.

„Miks ei saa, peab saama!“ pörutas kolonel Tõrvand. „See on hädatarviline! Küll pärast reguleerime seadusliku külje.“

Seega oli asi otsustatud ja „Kalevi kaitsemaleva“ vormeerimine võis areneda juba ametlikult lubatud organisatsioonina.

Lõunaajal sõitis Kalevi maja ette auto relvalaadungiga. Kaitseministeeriumist oli saadetud 60 püssi, 2 Levis-kuulipildujat ühes vastava laskemoonaga ja 20 käsigranaati. Relvastuse töid kohale tegevva ohvitserid ja andsid üle kalevlastele.

1. detsembri õhtupoolel kell 18.30 oli „Kalevi kaitsemalev“ vormeeritud ja malevlased relvadega ja laskemoonaga varustatud. Esialgu loodi kaks salka, kummaski 30 meest. Salk jagunes kaheks rühmaks.

Kaitsemaleva pealikuks määrati kapten L.

Tõnson. 1. salga pealikuks — res.-kapten B. Abrams ja 2. salga pealikuks — res.-kapten Jaan Lepp. Rühmade vanemateks määrati L. Simsvart, V. Rõks ja A. Teder.

Esimese päeva jooksul võeti kaitsemaleva liikmeiks vastu 51 meest. Ranna- ja õhukaitseülema staabiga loodi side operatiivkaskude saamiseks.

1. detsembril kell 18.30 saadi ranna- ja õhukaitseülemalt käsk valve alla võtta oma vahtkondi välja pannes järgmised tähtsad asutised: Balti jaama — 12 meest; kitsaroolalise raudtee sadamajaama — 5 meest; kitsaroolalise raudtee peajaama — 5 meest; peapostkontori — 8 meest, kes ühtlasi peavad pidama sidet Vene tänaval asuva eeluurimise vangla kaitsega; elektriijaama — 5 meest. Valve hoida väljas kuni 2. dets. hommiku kella 7.

Peale selle pandi valve välja kaitsemaleva staapi spordiselts Kalevi ruumes.

2. detsembril suurenes Kalevi kaitsemalev 14 uue mehe võrra. 3. detsembril tuli maleva nimele telefonogramm:

„Telefonogramm nr. 79. Kindralstaap, 3. detsembril kell 14.30 min. E. s. s. „Kalevi“ esimees hr. Tõnson.

Avaldan tänu „Kalevi“ seltsile kui tugevemale ja alati valmis olevale seltskondlikule organisatsioonile kaitseleidu alal. Kalevi selts oli esimesena valmis vabadussõja esimestel päevadel, oli valmis ka nüüd.

Kindral Laidoner.“

Ülemjuhataja poolt avaldatud tunnustus kaitsemaleva tööle oli kohustuseks edaspidiseks. Kalevlased tundsid, et nad võivad olla kasulikud kindlasti kokkuliidetud ja õpetatud üksusena. Seepärast 3. detsembri õhtul korraldati

Malevkonna adjutant res.-leitnant A. Pahlberg.

malevlastele esimene üldine õppus. Kaptendid Tõnson, Abrams ja Lepp andsid tarvilisi juhtnõore õppusel ja selgitasid tulevikukavasid. Otsustatud oli jääda peatuma Soome kaitseväe organisatsiooni kuhu juure.

Samal päeval suurenes Kalevi kaitsemalev 30 liikme võrra: 2. realkoolist astusid kaitsemalevasse 30 vanemat õpilast, kellest moodustati maleva kolmas salk.

Kuna sooviavaldusi kaitsemalevasse astumiseks tuli õige palju, otsustati uusi malevlasi vastu võtta ainult tuntud isikute soovitusel, et ära hoida kahtlase ja ebakindla elemendi sissetungimist kaitsemaleva ridadesse.

6. detsembril saadi juure 40 püssi ühes laskemoonaga. 32 realkooli õpilasele anti püssid välja. Järgmisel päeval, pühapäeval, korraldati Juhkentali lasketiirus laskeharjutus kõigile rühmadele. Samal päeval peeti valitsuse ja seltskondlikkude organisatsioonide esindajate koosolek, kus arutusel oli kaitseväe loomise küsimus. Küsimus otsustati jaatavalt ja sellest peale hakati organiseerima kaitseväe.

Et maleval asjaajamine oli paisunud juba õige suureks, otsustas esmaspäeval, 8. detsembril esimene pealike koosolek võtta ametisse palgalise asjaajaja. Kuna malevlasi oli tulnud juure, moodustati 5 salka. Kuid juba 10. detsembril tuli asutada ka 6. salk ja järgmisel päeval saadi juure 100 püssi ühes laskemoonaga ja abinõudega.

Kalevi malev. sekretär Piperal.

12. detsembril loodi suhteid Läti kaitseväega, milleks kaitsemaleva pealik ühes salikade pealikutega võttis osa koosviibimisest Läti kaitseväe esindajatega „Estonias“.

13. detsember, hoolimata kurjakuulutavast number „13“, osutus kaitsemalevale õnnelikuks: vahtkondade jaoks saadi kaitseministeriumilt 4 poolkasukat ja 4 paari viltsaapaid. Samal päeval sai kaitsemalev ka oma esimese rahalise toetuse — 25.000-sendilise annetuse a.-s. Vennad Tofferitelt, peale selle kohustus nimetatud firma maksma Kalevi kaitsemalevale iga kuu alul toetuseks 10 tuhat senti.

Kalevi malev. kompaniipealikud: K. Huuk (1. komp.), Rebast (2. k.), N. Lugenberg (3. k.), E. Liivman (4. k.), H. Talvik (5. k.), Välja (6. sidek.), A. Mändvere, spordi- ja propagandapealik.

14. detsembril oli teine laskeharjutus, millest osa võtsid kõik salgad ja mis kestis 7 tundi.

Kalevi kaitsemaleva ja ühtlasi ka kogu kaitsealiidu esimesed rühma- ja jaopealikute kursused algasid 17. detsembril, kuna sama päeva õhtul oli üldõppus malevlastele, kus lektoriteks olid major Balder, major Kivi ja kapten Lippus.

20. dets. oli kaitsemaleva kassal jälle hea päev: Piiritusevalmistajate Ühing annetas 25.000 senti ja osahühisus „Tera“ 5000 senti.

22. detsembril peeti 4. pealikute koosolek. Koosseisu suurenemise tõttu otsustati jälle nõuda juure püsse. Kalevi kaitsemaleva tegevuse 23. päevaks, nimelt 23. detsembriks, oli välja antud püssid 200 malevlasele.

Pealikutekogu koosolekul otsustati välja töötada Kalevi kaitsemaleva jaoks oma erimunder. Vastavasse komisjoni valiti pealikud Tõnson, Abrams, Hiiop ja Lõõtsman, Mundrikomisjon pidas oma koosoleku 28. detsembril.

30. detsembril annetas Tallinna Krediidipank malevale 25.000 senti. Detsembri viimsel päeval pidasid valvet kõvendatud vahtkonnad, eriti öösel kella 12—2 vahel.

Nende tähtsamate momentide tähe all lõpes Kalevi kaitsemaleva eksisteerimise esimene kuu. Algas uus, 1925. aasta.

Uue aasta esimesel kuul otsustati maleva organisatsioon kujundada järgmiselt: malev moodustab rügemendi, mis koosneb kolmest pataljonist: löögi-, õppe- ja tehnilisest pataljonist. Juhtiva koosseisu ettevalmistamiseks korraldati kolmekuulised jaopealikute kursused. Malevlastele korraldati laskeharjutusi iga pühapäev. Jaopealikute kursusest võttis osa 70 malevlast, lektoriteks olid kindralstaabi kursuste ohvitserid. Maleva üldõppustest võttis osa keskmiselt 200 malevlast õppuse kohta.

28. jaanuaril peetud pealikutekogu koosolekul võeti vastu Kalevi kaitsemaleva erivorm: rohekashall inglise löikega frenč ja sama värvi poolkalifee-püksid sukkadega. Mütsiks rohekashall stiliseeritud „läki-läki“.

Vabariigi aastapäeval, 24. veebr. 1925. a., võttis paraadist osa 100 malevlast kahes kompaniis. Kõik osavõtjad olid uutes mundrites.

Kaitsealiidu Tallinna maleva juhatus, kellele allub Kalevi kaitsemalev, pidas ebasoovitavaks „kaitsemaleva“ nimetuse ja ühtlustamise mõttes Kalevi kaitsemalev nimetati „Kalevi malevkonnaks“. 17. märtsil 1925. a. Tallinna maleva pealik teatas, et „Kalevi malevkond“ on kinnitatud ja võib suurenedagi kuni 1000 meheni. Malevkonna pealikuks kinnitati kapten Leopold Tõnson.

Vahepeal organiseeritud malevkonna orkester oli ettevalmistustööga jõudnud niikaugemale, et 22. märtsil 1925. a. malevkond võis õppusele minna 40-mehelise oma orkestri saatel. Seni oli õppusteks palgatud teisi orkestreid.

15. maiks oli malevkonnas antud välja 550 püssi, peale selle oli malevkonna kasutuses 3 kuulipildujat.

Soome presidendi külaskäigul 22. mail 1925. a. võttis paraadist Kalevi malevkonna poolt osa 350 malevlast.

Sama aasta maikuu tegi Tallinna Naisselts ettepaneku võtta neid malevkonna juure oma osakonnana. Ettepanek võeti vastu ja malevkonna juure loodi naiskodukaitse — „Lindad“.

Juulikuus nimetati „salgad“ kompaniideks — ühtlustamiseks linna malevkondadega.

Tartu maleva juure asutati Kalevi malevkonna üksik kompanii, mis hiljem likvideeriti.

Detsembrikuus 1926. a. lahkus senine malevkonna pealik kapten Leopold Tõnson, uueks pealikuks määratakse reservleitnant V. Pajusson.

Rida mitmesuguseid kursusi, laskevõistlusi, õppusi ja loenguid tähistavad Kalevi malevkonna järgnevat tegevust kuni tänapäevani.

Kalasoolumisäri ja konservide- tööstus

J. BAUMANN

Võrgu tän. nr. 14. Telef. 29-96
FIRMA Olga Tubenthal

Sprotid õlis ja tomatid.

Kilud toosides, ämbrites à 1, 3 ja 9 kg.

Kuivatatud räimed.

Kuivatatud ja soolatud lestad.

Soolatud tursad.

Sool. kilud $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ ja $\frac{1}{1}$ tünnides.

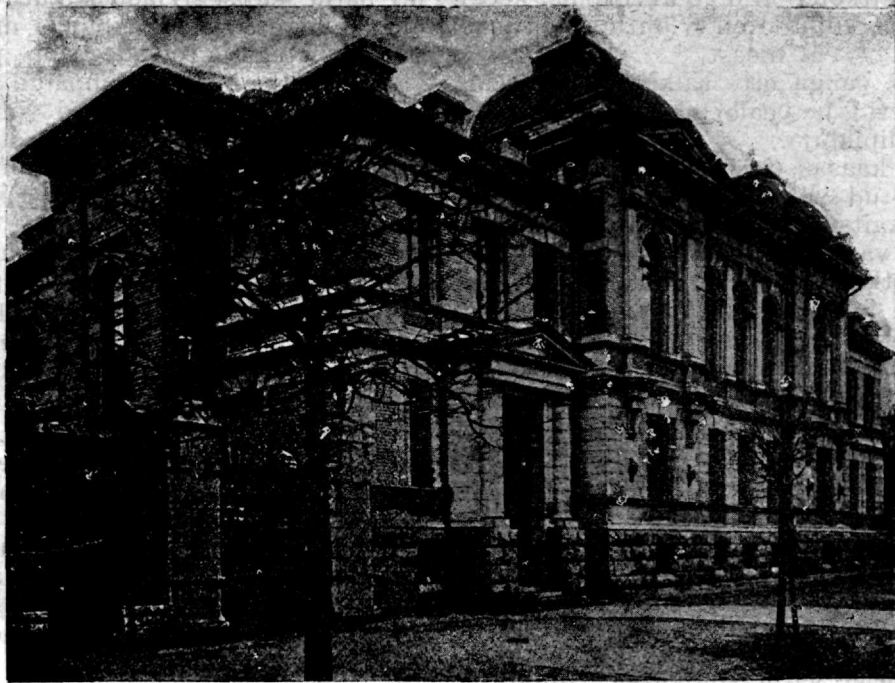
Soolatud silgud $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ ja $\frac{1}{1}$ tünnides

ja mitmesuguseid teisi soolatud kalakaupu.

Võrgu tän. nr. 14. Telef. 29-96

Kauplus:

Kalarand, Kalaturg nr. 10 ja 11.

Riigi rahavaranduse valvel.

Pangad 1. dets. 1924. a. kuni tänapäevani kalevlaste valve all.

Võim ja raha on see, mille järele sirutab käed poliitiline kurjategija-riigipööraja, sest meie vaenlaste käsilased ei taha unustada ka ennast ja oma taskut... Teiseks raskendab rahapuudus riigikaitsmise võimalusi — kuigi ei tee seda päris võimatuks.

Seepärast osutub riigi rahavaranduse, pankade ja riigikassa, kaitsmine igasuguste ootamatute kallaletungide eest vastutusrikkaks ülesandeks, mille juures peab alati olema valvel ja valmis.

1924. a. 1. detsembri hommikul, kui kommunistide mässukatse likvideerimine oli jõudmas lõpule, kogunesid Eesti Panga ametnikud panka oma kohtadele.

Valitses ärev meeleolu ja teadmatus. Iga silmapilk võis üllatada mõni ootamatus, nagu oli ootamatuseks kogu mässukatsegi.

Tööst ei olnud pangas hommikul juttugi, sest — puudusid kliendid, kuigi ametnikud olid kohal.

Kaitse mõttes Eesti Pank oli seni võrdlemisi nõrk. Sõjaväeline valve, mis endistel aastatel oli olnud Eesti Pangas, oli umbes aasta tagasi likvideeritud ja pangas pidasid valvet korrapidaja ametnik ja panga poolt palgatud kaks politseinikku. Öösiti viibis panga ruumides kaks

panga teenijat, kes olid varustatud „Nagani“ revolvritega.

Panga ametnikkude keskel tekkis kohe mõte varustuda relvadega ja organiseerida tugevam omakaitse. Kuna suurem osa panga ametnikest oli „Kalevi“ spordiseltsi liikmed, oldi informeeritud ka sellest, et „Kalevis“ organiseeritakse kaitsemalevat.

Kella 10—11 vahel 1. detsembri hommikupoole „vajus“ uksest sisse kolonel Partsi kõrge kogu sõjaaegses relvastuses, käes vintpüss täägiga. Tema järele tuli 7 ohvitseri, samuti täielises varustuses.

Kolonel Parts läks kohe juhatuse tuppa, kuna ohvitserid jäid panga operatsioonide ruumi ja teatasid ametnikele: „Tulime siia teie kaitseks.“

Keskpäeval tuli panka kliente ja töö läks harilikku käiku. Ohvitserid jäid panka valvama kuni operatsiooniaja lõpuni, kella kaheni.

Päeva jooksul korjati panga kaitse jaoks püsse. Mõned Jaapani püssid saadi Eesti Panga Tallinna osakonnast. Kolonel Parts jättis lahkumisel panka 6 Vene püssi, ühe käsigranaadi ja kasti padruneid. Nii koguti 1. detsembri päeva jooksul kokku 12 püssi ja öhtul panga ametnikud asusid valvama riigi varandust.

Esimene vahtkond oli õige arvurikas, keegi ei tahtnud jääda koju. Kell 6 õhtupoolel asus vahtkond kohale — 14 meest.

Õhtul ilmus panga ette salkkond sõdureid, peas Saksa kiivrid ja peale püsside kaasas ka „Madsen'i“ kuulipilduja.

Sõduritega kaasas olev ohvitser teatas, et ta olevat saadetud vahtkonnaga allohvitseride koolist panka kaitsma. Kuna aga vahtkonnal ei olnud kaasas vastavaid tunnistusi, ei lasknud panga oma vahtkond sõdureid sisse. Telefoni-teel selgitati asi ja siis asusid panka valvele ka sõdurid.

Panga vahtkonnast viibis suurem osa öö jooksul väljas panga ümbruses. Kontrolliti öisi möödaminejaid kogu ümbruses. Vahtkonnas olid ainult need, kes olid võtnud osa vabadussõjast ja oskasid tarvitada relvi.

Peale Eesti Panga võeti vahtkonna valve alla ka kõrval asuv riigikassa maja. Kuigi ka riigikassa ametnikele olid välja antud püssid, ei olnud nende vahtkond vajaliselt arvurikas.

Kuid eeskuju oli neil küllalt hea. Kui Eesti Panga mehed tulid välja, nägid nad astuvat öösel oma korterist välja riigikassa juhataja Paul Öpiku, püss seljas. P. Öpik elas Eesti Panga hoovimajas. Teda nähti kogu öö olevat valvel püssiga riigikassa juures.

3. detsembril läks Eesti Panga meeskond „Kalevi kaitsemaleva“ koosseisu ja on seal tänaseni 4. kompaniina.

Kompanii organiseerijaks oli panga ametnik reservleitnant Liivman. Panga vahtkonna komandandiks määrati panga ametnik reservleitnant Pajusson. Hiljem määrati reservleitnant Pajusson kompanii pealikuks. Kui hiljem pealik Pajusson nimetati Kalevi malevkonna pealikuks, läks kompanii juhtimine uuesti pealik Liivmani kätte.

Pealik V. Pajusson on ühtlasi ka Eesti Panga ja osakondade üldine kaitsekorraldaja ja kompaniipealik E. Liivman on tema abi. Kaitsekorraldaja, kelle alla kuulub ka Eesti Panga osakondade kaitse korraldamine provintsilinnades, on Eesti Panga poolt määratav, Eesti Panga ametnikest koosneva 4. kompanii pealik aga Kalevi malevkonna poolt määratav.

Eesti Panga selleaegse direktori Leo Sepa toetusel ja vastutulekul võis 4. kompanii end varsti varustada pärast moodustamist mundritega ja relvadega. Juba 1925. aastal olid kõik mehed kalevlaste mundris. Esmakordselt olid kalevlased vormiriides väljas Läti president Tshakste külaskäigul Tallinnas, mispuhul rühm kalevlasi oli presidenti vastu võtva aukompanii koosseisus.

Reservohvitseri on 4. kompanii koosseisus

nii palju, et isegi jaopealikud on ohvitserid ja mõned tegutsevad kompaniis malevlastena.

Riietega ja relvadega on „panga kompanii“ varustatud hästi, kompaniil on oma kuulipildujad ja teised moodsad võitlusabinõud.

Kompanii kolmest rühmast on üks peapangas, teine Eesti Panga Tallinna osakonnas ja kolmas Pikalaenu Pangas. Erapankadest on Krediidipank kalevlaste kaitse all, kuna panga ametnikud moodustavad 1. kompanii 3. rühma.

Praegu on Eesti Pank, Tallinna osakond ja Pikalaenu Pank täiesti kalevlaste valve all, muud valvet nendes pankades ei ole. Peale staabi valve on Kalevi malevkonnas praegu 3 alalist erivahtkonda.

Ka sportlikult tegutseb 4. kompanii edukalt, just tänu oma energilise ja organiseerimisvõimelise juhi pealik Liivmani õhutamisele ja eeskujule.

Nii on 4. kompaniil kujunenud välja oma kindel võimlejate grupp, mille vanemaks on pealik Liivman ja mille praegune koosseis ulatub 40-ni. Võimlemist juhivad tuntud võimlemisõpetaja kalevlane Ernst Idla.

Peale võimlemise harrastatakse hoolsasti suusatamist, käsipallide mängu, murutõnist, veeremängu, spordipüssidest märkilaskmist jne.

K/m. „LYON“

Harju t. nr. 39 (Kuld-Lõvi vastas) TALLINN

Valmisriided

Kalevikaubad

I klassi nais- ja meesrätsepatöököda.

Meie üliriided sobivad hästi ja valmistatakse parimaist riidesortidest.

Suurim valik mantleid elegantsemais lõikeis, karusnahku, karusnahkmantleid naistele. Rikkalik valik ülikondi, palituid ja jopesid meestele.

Laos on ainult moodne kaup.

Hinnad õiglased ja odavad.

Austusega

S. Frank & R. Bormann.

Kalevi malevkonna orkester.

KALEVI MALEVKONNA ORKESTER.

Märkmeid tegevusest asutamispäevast tänaseni.

K. Tammiste.

Peale „Kalevi“ malevkonna asutamist 1. detsembril 1924. a., kui tegeleti innukalt malevlaste sõjaliste teadmiste täiendamiseks, tekkis paratamatu tarvidus hoolitseda ka nende meelelahutuse eest.

Malevlane K. Kriisk, pärsastine orkestrivanem, hüütud „Äiaks“ — suur muusikasõber, — hellitas mõtet asutada malevkonna juure puhkpilliorkester.

1925. a. veebruaris mõtte algataja Kriisk ja malevkonna pealiku abi B. A b r a m s asusid juba muretsema pille. Tuntud muusikamees R. K u l l, kes avaldas sooja poolehoidu algatusele, oli igati abiks oma asjatundliku nõuga. Neid kolme tulebki lugeda orkestri asutajaiks, võiks öelda „ristiisadeks“.

A. H a b e r m a n, end. mereväeorkestri juhi abi, kellele tehti vastav ettepanek, võttis selle vastu ja malevkonna pealiku käskkirjaga 10. märtsist 1925. a. määrati „Kalevi“ malevkonna orkestri vormeerijaks ja juhiks. Ülalmainitud päeva loetaksegi orkestri asutamispäevaks.

Kohe peale seda A. H. asus orkestri vormeerimisele ja juba mõne päeva pärast orkester oli koos. Orkestrisse astuda soovijaid oli seevõrra palju, et kõigile ei jatkunud pille, kuid huvi asja vastu oli nii suur, et paljud muretsevad neid oma algatusel.

Siis algas tegevus.

Kuna kõik olid innuga töö juures, võis juba mõne nädala pärast orkester saata malevat Tondile õpusele.

Esimene esinemine suurearvulisema pealtkuulajatekogu ees oli „Estoonia“ kontsertsaalis malevkonna ballil oktoobris 1925. a. Orkestri võimeile anti otsekohene tunnustus rohkete kiiduavalduste näol.

1926. a. suurimaiks sündmusiks orkestri tegevuses oli malevkonna ball, kus jällegi täideti, pealegi õnnestunult, osa kontserteeskavast.

Kui 1927. a. jaanipäeval korraldati laager Leetses, võeti sellest osa. Sõita kaasa esimese ešeloniga oli võimalik vaid 8 orkestrandil. Teised pidid tulema hiljem. Sellases koosseisus Paldiskis „löödi mürtsu mis kole“.

Kui siis teisel päeval laagrit külastas tookordne kaitseminister N. R e e k, oli teda tervitamas ka 8-meheline (!) „paraadorkester“.

Kuna 19. märtsil 1929. a. täitis 25 aastat orkestri juhi A. H a b e r m a n'i muusikalise tegevuse alust, siis orkester pidas oma aukohuseks kuidagi mälestada seda tähtsat päeva koos orkestri aastapäevaga.

Oma austust lugupeetud maestrole orkester väljendas varahommikul äratusmänguga. Juubeli puhul korraldati „Kalevi“ ruumes kontsert, kus peale orkestri esines veel meie tuntumaid helikunstnikke.

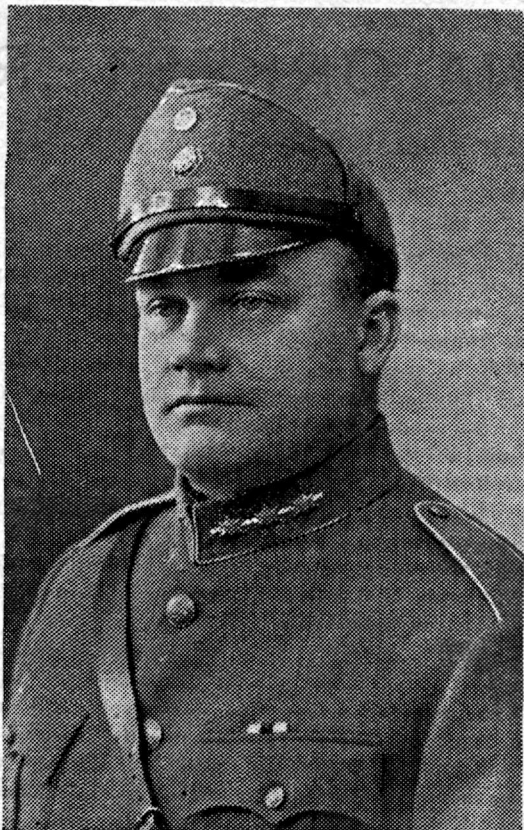
Suurimaks triumfiks orkestrile aga kujunes kahtlemata sõit Soome, 27. juunist — 1. juulini 1929. a. Helsingis korraldatavale naisvõimlemispeole.

Juba maabumisel orkester suutis võita vennasrahva heatahtlikuima tähelepanu ja südamlikuima poolehoidu.

Kui siis naisvõimlemispeo avamisel välisesindjate rongkäigu eesotsas marsiti, fanfaarid ees, Töölo spordiväljale ja defileeriti Soome vabariigi presidendi ees, siis isegi tagasihoidlikud põhjalased ei läbenud jääda vaikseks pealtvaatajaks. Kümnete tuhandete võimsad kiiduavaldused, käteplagina, „Eläköön virolaiset“-hüüete ja peakatete lehvitamise näol, olid otsekohesema tunnustuse väljenduseks.

Ja kui teisel hommikul mindi samale väljale naisvõimlejate harjutusele, olid kaunid soomlannad juba seal. Neil oli kadunud esialgne võõrastumine ja kui harjutuste vaheajal „pill hakkas üürgama“, tants oli kohe lahti. Kus siis fotomehed ja tütarlapsed asusid pildistama, iga soomlanna tahtis jäädvustada oma näo-kest fotoplaadil. Naljutati, et „Vanal“ on „hea päev“, sest tütarlapsed püüdsid üksteise võidu sattuda temaga koos pildile. Leiti kohe põhjust öelda: „Kui seda näeks teinepool!?“

Õhtul oli kontsert „Esplanaadil“. Rahvast oli koos murdu. Kohal oli peaaegu kogu Eesti koloonia, saadik A. Hella t'iga eesotsas. Ettekanded võeti vastu soojalt nõuti lisapalu. Orkestrijuhile annetati kimp roose, kaunistatud Soome ja Eesti riigi värvidega. Maksis vaeva

A. Haberman, Kalevi malevkonna orkestrijuh.

*Aknakardinaid,
vooditekke, voodipesu, lauapesu*

soovitab suures valikus

N. Teisenrothi

pesukauplus.

selgitada uudishimulikele, et orkester koosneb vaid asjaarmastajaist, peeti kaitsevaelasiks.

Laupäeval orkestrijuh, koos paari orkestrandiga, tegi visiidi kohaliku kaitseliidu orkestri juhile.

Pühapäeval, 30. juunil, varahommikul külastati Eesti saatkonda, et tervitada saadikut äratusmänguga.

Sama päeva õhtupoolikul võimlemispidu oli jõudmas haripunktile. Oodati põnevusega Eesti esindusgrupi esinemist. Kui siis meie „tütarlapsed“ (nad ehk vabandavad familjäärsuse) oma meeldivas sini-valges dressis ilmusid väljale fanfaarmarsi „Kindral Jonson“ vägevate helide saatel, tekkis tahtmata arvamus, nagu oleksid sattunud temperamentsete lõunamaalaste keskele. Põhjamaalasele omasest tagasihoidlikkusest polnud jälgegi.

Vaevalt jõudnud kodulinna, saabus kutse võtta osa Pärnu uue staadioni avamisest. Kutse võeti vastu ja nii oldigi ühel heal päeval Pärnus. Merirannal anti kontsert.

Tähelepanavamaks sündmuseks käesoleval aastal võiks lugeda ka kontserti koos Tallinna politsei spordiringi orkestriga „Estoonia“ kontsertsaalis möödunud oktoobris.

Kuna orkester koosneb suuremalt jaolt noorist, siis nii mitmedki on teeninud vahepeal kaitsevæes. Kaitsevække astujate saatmisel on kujunenud omapäraseks traditsiooniks (millist oleval andmeil pole mujal) korraldada lahkumisoleng n. n. „karvaajamisega“, mis seisab selles, et lahkujal aetakse pea paljaks, muidugi vastava tseremooniaga.

Heites pilgu orkestri möödunud ligi viieaastasele tegevusele, peab tunnistama avameelselt, et selle aja jooksul on saavutatud mõndki nimetamisväärsust.

On suudetud koguda palju sõpru, kes alati on püüdnud elada kaasa orkestri rõõmu ja murega.

Orkestri „ristiisad“ K. Riisk, B. Abrams ja R. Kull aga võivad rahuldustundega mõelda tagasi ajale, mil nad astusid esimesi samme orkestri asutamiseks, ja öelda, et sellal külvatud iva ei sattunud kaljule.

Sportlik tegevus Kalevi malevkonnas.

1926. a. algab sportlik tegevus Tallinna malevas. Pioneerina ja teerajajana sportlikus tegevuses võib mainida Kalevi malevkonda, kelle ridadesse oli koondu nud hulk sportlasi. Kalevi malevkond ei pannud rõhku rekordspordile, vaid katsus koondada enda ümber suuremat hulka malevlasi ja seega viia spordi laiema tesse hulkadesse. Igast võistlusest, mis on peetud Tallinna malevkondade vahel, kuid ka igast üleriiklikust võistlusest on malevkond osa võtnud.

Peaaegu igal võistlusel on ka rida auhindu langenud kalevlastele. Kuid auhindade hankimisele pole kunagi erilist rõhku pandud.

Terve rida uusi noori sportlasi on koondunud malevkonna ümber. See tõendab, et malevkond on tabanud õige suuna. Spordialadena, milliseid malevkond harrastab, võiks mainida: jalgpall, käsipall, kergejõustik, suusatamine, raskejõustik, ping-pong, rattasõit ja laskmine.

1926. a. kaitseliidupäeval omandas Tallinna malev 33 kohta kergejõustikus, neist langes Kalevi malevkonnale 29 kohta. Jalgpallis tuli meistriks Tallinna malev üldväravate vahekorraga 23:1, kelle 11 mängija hulka kuulus 9 kalevlast. Grupilaskmises tuli 1. kohale malev, kelle meeskonda kuulus kaks kalevlast.

1926. a. maleva poolt korraldatud malevkondade vahelistel kergejõustiku võistlustel tuli malevkond võitjaks ja omandas 27-st kohast 19 kohta.

Murdmaas, jalgpallis, võrk- ja pesapallis omandas malevkond kõik esimesed kohad.

1927. a. algas sportlik tegevus malevkondade vaheliste suusavõistlustega, kus malevkond omandas 3 kohta. Kevadel murdmaavõistlusel sai malevkond 6 kohast 3 kohta.

Malevkondade vahelistel kergejõustikuvõistlustel omandas malevkond 45 kohast 39 kohta.

Kaitseliidupäeval omandas Tallinna malev 152 punkti, neist 134 langes Kalevi malevkonnale.

Jalgpallis tuli meistriks Tallinna malev, kelle 11 hulka kuulus 8 kalevlast.

1928. a. algab jälle traditsioonilise suusavõistlusega, kus 15 kohast omandab malevkond 11 kohta.

Üleriiklikudel suusavõistlustel Tapal kahest kohast, mis langesid Tallinna malevale, omandavad mõlemad kalevlased.

Rattavõistlustel kevadel 25 km. peale omandas malevkond 3 kohast kaks.

Üleriiklikul kaitseliidupäeval Pärnus omandas malevkond jällegi enamuse Tallinna malevale võidetud kergejõustiku punktidest.

Jalgpallis tuli meistriks Tallinna malev, kelle 11 hulka kuulus 9 kalevlast, võites jäädavalt väljapandud rändauhinna.

Malevkondade vahelistel sportlikkudel võistlustel sügisel omandas malevkond kuuest esimesest kohast kaks. 1929. a. algab jälle traditsioonilise maleva suusavõistlusega Liival, kus malevkond suure ülekaaluga tuleb võitjaks ja viib koju 11 võidust 9 võitu. Üleriiklik-

kudel suusavõistlustel Rakveres toob Tallinna malevale Kalevi malevkond kõik viis kohta, mis on omandatud maleva poolt.

Tallinna maleva poolt korraldatud esimestel maadlusvõistlustel langesid peaaegu kõik kohad Kalevi malevkonnale.

Malevkondade vahelisel kergejõustiku võistlusel katsevõistlusena üleriiklikule kaitseliidu-päevale omandas Kalevi malevkond 263 punkti 453 punktist ja omandas seega rändauhinna, kui parim sportlik malevkond Tallinnas.

Üleriiklikul kaitseliidu-päeval Tallinnas tulid kergejõustikus Tallinna maleva punktidest peamiselt kõik Kalevi malevkonna malevlastele. Eriti peab kriipsutama alla vanahärrade klassi. Üldpunktides tuli võitjaks seekordsetel võistlustel jällegi Tallinna malev.

Võrk- ja korvpallis peeti esimesed võistlused 1929. aasta sügisel, ja nimelt välkturniiris, kõvemate malevkondade, Põhja, Lõuna ja Kalevi, vahel, kus tulid suure ülekaaluga võitjaks mõlemas mängus kalevlased ja sealjuures esitades mitte veel esimest garnituuri.

Käesolev puhtmatemaatiline ülevaade on toodud selleks, et näidata, et kui malevkonna sportlased saavad korraliku treeningu, siis võidud langevad iseendast, ilma et oleks vaja selleks teha mingisuguseid pingutusi.

Tulevikus tahab malevkond paremini organiseerida sportlikku tegevust ja selleks on moodustatud sportlaste kompanii malevkonna juure. Meie kaitseliidu sport ei ole seni käinud õiget rada. Liiga palju pannakse rõhku kõikide spordialade propageerimiseks, mis õieti oleks sportlikkude organisatsioonide ülesanne. Pea-rõhk peaks pandama säärase spordialade propageerimiseks, mis on tihedalt seotud sõjalise iseloomuga, siis oleks sellest kaitseliidule tulu.

Laskesportki on leidnud harrastamist malevkonnas, kuid teised spordialad oma mitmekesisusega on tõmmanud meie paremad laskurid eemale sellest alast. Ei jatku aega igal spordialal tegutsemiseks.

Ujumissport on seni leidnud vähe käsitlemist kaitseliidu elus, kuid see sport peaks leidma suuremat propageerimist, sest see spordiala on tihedasti seotud meie maa asetusega. Iga kaitseliitlane peaks oskama ujuda, siis oleks sellest ka kasu. Tihti näeme, et maal upuvad inimesed, kuid päästjad kui ujuda mitte oskajad jäävad pealtvaatajaiks.

Tallinna maleva poolt seni korraldatud ujumisvõistlustel on seni suures ülekaalus tulnud võitjaks Kalevi malevkond.

Tallinna-Tartu linnade vahelisel ujumisvõistlusel tuli Tallinna malev võitjaks koosseisus üle poole Kalevi malevkonnast.

Sport saagu kaitseliidus massispordiks. Sport arendagu neid omadusi, mida kaitseliitlane vajab.

Spordi sihid olgu kindlad ja kõikumatud.

Tuleb seada üles kindlad põhimõtted spordi alal, tuleb luua kindel kava, siis saame soovitud sihile.

A. M.

VIIE AASTA EEST.

Kalevlaste seiklusi 1. detsembri järelpäevadel.

Linna elektriyaam on üks vahtkondadest, millega kalevlastel on seotud kõige rohkem mälestusi. Jäi ju elektriyaama valvamine pikemaks ajaks Kalevi malevkonna hooleks.

Esimeses vahtkonnas, 1. detsembril, olid tuntud sportlased Jüri Lossman, Lex Klumberg, H. Tammer j. t.

Mehed võtsid oma ülesannet õige tõsiselt. Kapten Lep, praegune Narva maleva pealik, jutustab, kuidas öösel vahtkonda kontrollima minnes kalevlase-valvuri käskiv hääleda sundis seisma jääma, nii et ta alles salasõna teatamisel võis pääseda elektriyaama ligidale.

Teisel päeval pärast mässukatset olid pealikud „Kalevis“ koos nõupidamisel. Vahtkonna vanem elektriyaamast teatas telefoniteel, et reidile on tulnud mingi kahtlane laev. Kohalikkude elanikkude käest on vahtkond kuulnud, et see on Nõukogude Vene laev ja nähtavasti tahab põgenejaid-mässajaid peale võtta.

Vahtkonda kõvendati, suurendades meeste arvu, et võimalik oleks randa paremini valvata. Piilkonnad liikusid vahetpidamata elektriyaamast kuni keskvanglani. Merel sõitis laeva ümbruses mootorkaater, et enne laevale jõudmist kinni võtta põgenejad, kes paadiga tulevad laevale.

Kalevlaste piilkonnad võtsid rannas kinni mõne isiku, kes saadeti poliitilisse politseisse.

Hommikul hiivas laev ankrud ja sõitis ära, ilma et oleks end sadamavõimude juures registreerinud, nagu see ette on nähtud.

Õo täis ärevust oli linna elektriyaama vahtkonnal ja kalevlaste esimese kompanii häiregrupil vastu 19. detsembrit 1924. a. Pelgulinna sõjas määratu tulekuma ja kuuluduspauke.

Meeleolu oli hiljutise mässukatset tõttu elektriseeritud, oldi valmis igasuguste ootamatuste peale.

1. kompanii pealik K. Huuk tuletab healmeel meele, et malevlased seekord näitasid oma kohusetruudust ja valmisolekut. Ärgates üles ja rutates enne kindlaks määratud kogunemiskohta leidis pealik Huuk juba ees rea mehi ja mõne minuti jooksul järgnesid ka teised relvastatud kalevlased. Häiregrupi meeskond tuli välja täies koosseisus.

Kuid lõbusaid vahejuhtumisi tuli ette ka seekordses ärevas meeleoluski. Ühe malevlase, värskel abielumehe, naine palus jumalajuttu tema mees jätta koju, sest ta ei julgevat üksi

olla. Tulekuma ja lõhkeainete plahvatuste ragin ei võinud noore naise peale loomulikult mõjuda rahustavalt ja julgustavalt, kuid samuti paistis läbi ka soov hoida meest minemast kardetavasse kokkupõrkesse.

Kogu Pelgulinna piirati ümber. Ärevus oli olnud küll natuke liialdatud, sest polnud uut mässu, vaid raudteetehaste Kopli osakonnas oli lahti puhkenud tulekahju. Tehases lõhkesid sinna kellegi poolt viidud püssipadrunid ja käsigranaadid, mis eemalolijaile jättiski mulje, nagu oleks käimas äge lahing.

Kalevlaste vahtkond linna elektriyaamas oli teadete saamise mõttes veel halvemas olukorras. Keegi mereväelane jooksis linna poolt tulles elektriyaama ja teatas: kommunistid on vallutanud ja põlema süüdanud jaama ja nüüd liiguvad linna poole!

Kohutav tulekuma ja paukude ragin jaama poolt oli tema sõnadele mõjuvaks kindistuseks.

Iga silmapilk oli tähtis, vahtkonna vanem seadis vahtkonna lahinguvalmis ja kõlistas malevkonna staapi, nõudes rohkem padruneid ja üht kuulipildujat. Vahtkonnas oli 11 meest, igal mehel 45 padrunit. Meestega loodeti saavat läbi, s. o. kaitsta elektriyaama kallaletungi vastu, kuid padruneid oli vähe. Vahtkond võttis kaitseisukohad, jäädes ootama sündmuste kujunemist, kuid siis saadi teada, et tegemist on ainult tulekahjuga.

Nüüd malevlased ise mäletavad neid sündmusi kui naljakaid vahejuhtumisi ja tookordne vahtkonna vanem, sportlane Kursman, kirub oma „sissekukkumist“.

Kuid need „lõbusad vahejuhtumised“ tõendavad meile, et malevlased tegutsesid õigesti, kiiresti ja kõhklematult, seisid täiesti oma ülesande kõrgusel.

Ettevaatus ja kaitseabinõud ei ole millalgi liigsed. Parem on end kindlustada iga ootamatuse vastu ja siis selgitada olukorda, kui hakata enne selgitama, „mis õieti on lahti“, ja võtta võimalik kallaletung vastu ettevalmistamatult.

Jõululaupäevaks levisid linnas jälle ärevad kuuludused. Kust need tulid, on teadmata, kuid kõneldi, et kommunistid tahavad oma mässukatset korrata. Raudteejaamas sõitsid inimesed salkades Tallinnast ära — veresauna kartusel.

Kalevi malevkonna juhid ei tahtnud vahtkonda jõululaupäeva ööks määrata mõnele kompaniile, sest siis oleks võinud oma perekonna keskelt ära kiskuda perekonnaisa ja rikkuda jõulurõõmu.

Peeti õigemaks vahtkond moodustada vabatahtlikult minejaist.

Kalevi võimlas oli parajasti käimas riviõp-pus malevlastele. Nüüd avaldus mässukatse kor-damise kohta levinud kuulduste mõju: niipea kui vabatahtlikke kutsuti välja, tuli neid nii palju, et suur osa pidi saadetama tagasi. Kuigi vahtkonnas pidi olema 5 meest, tuli igal õhtul mehi ikka vähemalt 15.

Iga mees tahtis õhinal minna, sest „võib-olla läheb seal lõomine lahti“

Need olid omapärased, kuid ilusad jõulud. Vahtkonna ruumes elektrijaamas oli malevkonna poolt korraldatud jõulupuu, malevlased laulsid jõululaule, püss haaramiskaugusel. Meeleolu oli suurepärane.

Keskööl oli väljas „midagi lahti“, keegi tuli ja postil seisev malevlane õiendas tulijaga midagi.

„Jõuluvana tuleb,“ naljatasid mehed. Ja tuligi „jõuluvana“, kuid pealik Halleri näol, kes tõi kaasa — suure pannitäie kuumi praetud verivorste.

Sobivamat jõulukinki ei oleks mehed osanud oodatagi ja pääsis vallale määratu juubeldamine. Jõulupuu, kuumad verivorstid ja sõprade selts-kond — mida võisid malevlased veel tahta?

Kuid mitte ainult laulu ja nalja ei olnud sel ööl, vaid ka teenistuskohustusi tuli täita.

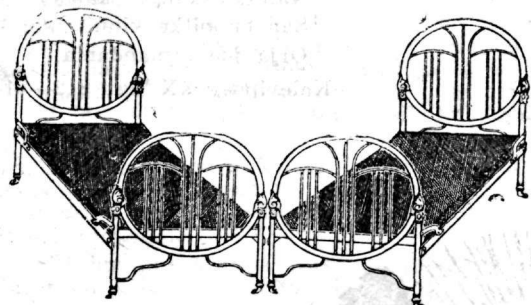
Piilkond oli elektrijaama juures võtnud kinni kohaliku Nõukogude saatkonna liikme ja tõi mehe vahtkonna ruumi. Venelane oli vihane ja kärkis: „Kuidas tohite mind pidada kinni, ma olen Nõukogude saatkonna liige!“

Üks malevlane, lamades magamiskotil, kuu-las venelase laiutamist tükk aega vaikselt pealt, ja ütles siis külmalt:

„Niisuguseid saatkonna liikmeid tuli meile 1. detsembriks õige palju üle piiri . . .“

See ütetus lõi venelase „verest ära“ ja ta hakkas kõnelema hoopis vaiksemas toonis, pa-ludes anda kaasa kaitset, kes ta viiks Nõuko-gude saatkonda. Kuid et mees ei näidanud min-geid dokumente, samuti ei annud seletusi, mis ta otsis jõululaupäeva ööl elektrijaama juures, öeldi: „Meie „saatkond“ asub küll samal täna-val, kus teie oma, kuid on natuke väiksem. Esi-algu lähete sinna!“ — Ja mees saadeti kahe ma-levlase saatel poliitilisse politseisse.

Need olid ärevate päevade viimsed järel-lained. Siis algasid monotoonsed valvekorrad elektrijaamas, mis pikemaks ajaks jäi kalev-laste erivahtkonnaks.

valmistatud raudvoodeid reform-, vedru-, karva- ja mererohumadratsitega ja uuest materjalist valmistatud **TÜRGI DIIVANEID.**

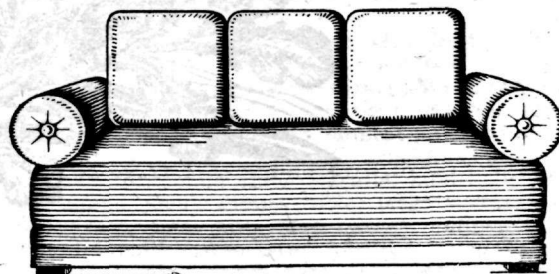
Madratsi- ja diivaniriietest suur valik.

Peale selle traatvõrke igasuguseks otstarbeks.

TALLINNAS, KOPLI TÄN. 10.

Telefon 26-70.

T ä h e l e p a n u !

Kõige soodsamalt ostate

Ed. Mõllerson'i

raudvoode- ja traatvõrgu-
tehases,

Tallinnas, Kopli tän. 10,

28. november 1918.

Kalevite kange poega,
Kes kõik koormad kandenesa,
Tõttas siiski, tuli tallul,
Kuju teeda kõndimaie.

Kalevipoeg XIV lugu 981—984 rida.

Meie rahva ajaloos on palju suurpäevi, tähtsaid rahvaelu väljendusi. Raske on neid tähtpäevi liigitada, nad kõik on meie rahvuslike ideaalide väljendajad, tähised omariikluse teel. Kahtlemata võime alla kriipsutada 28. novembrit 1918, sest siis mindi sõnadelt üle tegudele. Kalevi vaim oli levinud üle maa, iseseisvuse mõte oli selge kõigile, tarvis oli asuda selle teostamisele. Kui idast 28. nov. 1918. a. kõmasid esimesed kahuripaugud ja süttisid esimesed hooned Eesti pinnal, siis oli see kui ohvrituli, mis sirgjooneliselt tõusis üles ja kuulutas hea võitluse head algust. Vapraste vanemate eeskujul tõusis üles Eesti malev, mehi voolas kodu piirile Virust ja Harjust, tõttasid ka teised maakonnad appi Viru väravaile tõkestama näljast vastast. Eestis oli ärganud teadlik kodanik, kes tundis riiklikke algmõisteid „kellel on õigused, sellel on kohused“. Oma õigusi ei saa aga muidu panna maksma kui täites oma kohuseid. Esimeseks kohuseks luges noor kodanik vabastada maa võõrast võimust. Ja selleks kõik vastu vaenlasele!

28. nov. kriipsutas alla meie rahvuslikku tahet, edaspidiseid päevi, visadust ja püsivust. Rahvaste ajalukku kirjutas Eesti suurte tähtedega vana tõe: „võidab see, kellel on tugev

vaim, püsib see, kellel on rahvuslikud tunded ja aated südames.“

Mitte relvaga ei astunud 28. novembril Eesti malev heitlusse, vaid oma mehise tahtega — võita: 28. nov. on seega meie rahvuslike tunnete väljenduse suurpäev. Kõik, kes tundsid end eestlastena, elasid kaasa rahvusliku teguvõime ärkamisele.

Nüüd, 11 aasta möödumisel, kui 28. novembri tulemused küllalt selget keelt kõnelevad, ei tule meil sugugi kahelda tõe juures, et rahvuslik vaim ja iseteadvus viivad võidule. Rahvas, kes selle omaks võtab, võib kaotada küll lahinguid, kuid teiste rahvaste perest ei kao ta kunagi, oma koha on ta jäädavalt võitnud. Rahvuslikule tegevusele peab meid ergutama 28. novembri eeskuju. Noored, võtke eeskuju tolle aja noortest; kui nemad võitlesid kodumaa tuleviku eest relvaga, siis on teil mõjuvam relv, teadus, millega võite teed rajada meie kauni kodu jaoks teiste rahvaste peres. Õnnestub see aga siis, kui hinges pesitseb rahvusluse tunne ja vaim on karastatud püsivuse ja visadusega. Teie aga, vanemad, meie kauni kodu loojad, kõnelge neist heitlusaegadest, et ei kaoks mälestused, vaid kostaksid kustumata iga kodaniku hinges, leiaksid vastukõla ka kõhklejais ja ergutaksid meis kõigis püüdu, tahet ja visadust. Kui omame tugeva rahvusliku iseteadvuse, ei siis:

Kalevite kanget kaela
Saa ei kütke kinnitama,
Orja ike ormandama.

Kalevipoeg XX lugu 812—814 rida.

Leitnant Schmidt'i romaan.

Vabadust, mitte kommunistlikku isevalisust, vaid rahvuslikku iseseisvust ja vabanemist tsaarivalitsuse raudse ikke alt ikkas kogu Venemaa revolutsioonieelseil aastail. Mitte üks vabaduse katse sealjuures ei lõp- nud fiaskoga ja ei mitte üks inimelu ei toodud ohvriks vabadusvõitluse asjatutele katsetele.

Alljärgnev lugu, õieti on see poeem vabadusest ja armastusest, annab meile edasi ühe neist lõpmatust kangelastegudest, mis panid värisema kogu otsatu Vene vabaduse ootusel.

Meid huvitab käesolev lugu seda enam, et siin peategelasena esinev leitnant Schmidt arvatavasti oli eestlane, kuigi viimast meil pole korda läinud tõestada.

Kuuenda märtsi varahommikul 1906. aastal lasti maha Očakovi lähedal asustamatul Beresani saarel mereväe väljakohtu otsusel leitnant Peeter Schmidt.

Kogu mõtleja Venemaa anus temale armuandmist. Valitsusele esitati lugematul arvul seltskondlikkude koondiste poolt sellekohaseid palveid. Veel mõne kuu eest tundmatu mereväe ohvitser tõusis tolleaegse vab- dusliikumise elavaks sümboliks. Ta oli selleks kange- laseks, keda rahva meeleolu puhang tõstab juhi ja ülema kõrgusele.

Schmidt oskas tõmmata enesele üldise tähelepanu ja siduda oma traagilise saatuse revolutsiooni eduga. Tema surm langes ühte revolutsiooni esimeste kaotus- tega. Kuid „revolutsiooni leitnant“, kangelane ja kan- nataja, jäi viimaste aastakümnete ajalukku üheks välja- paistvamaks rahva vabaduse eest võitleja kujuks, keda tõstsid esile 1905. aasta sündmused.

Leitnant Schmidt'i isku ümber sündis legende, sest mass teadis vähe tema elust ja isikust. Ta oli üksik- lane. Kuna ta ei kuulunud ühtegi parteisse, ei tunnud revolutsiooni tegelased teda. Kuid Schmidt'i vähesed väljaastumised, teod ja sõnad, ülalpidamine sõjakohtus ja kartmatus viimsel minutil olid läbi põimitud süga- va vaimlise jõuga. Kaugel olid tema kangelastegu ja ohver endakasupüüdest.

Ajalugu lõhub sageli meie kujutluse kangelastest, avastades meile halba ja tumedat nende eluloos ja te- gudes, mida polnud märgata revolutsioonikoidikul ja sõjatules. Vastupidine juhtus Schmidtiga: ajalugu kin- nitas legende. Ta näitas meile Schmidt'i sarnasena, täiesti vastavana sellele ideaalile, millisena teda kujut- tas rahvas Lõuna-Venemaal. Dokumendid ja kirjad ei avastanud ainult vabadusvõitleja Schmidt'i haruldast saatust, vaid lasksid pilku heita tema isiklikule elule ja elamustele.

Iga indiviiduum on mitte kunagi korduv maailm ja selles sündiv iga sügav tunne on maailmas esimeseks. Iga õige armastus on väärt selle kiitmiseks ja iga elu- käik — teem romaaniks.

Kuid eriti huvitavad on saatus, armastus ja ini- mesed, kui need kõik on põimitud hulljulge mässuga, verise hukkamisega, kui tunded valdavad mitte iga- päevaseid inimesi ja armastus tungib kaugemale haril-liku inimese mõistetest.

Viimased kuud leitnant Schmidt'i elust — võitlus, lühike kuulsus ja kannatused enne surma — olid valgus- tatud haruldaste tunnetega. Neis tunnetes avanes ko- gu ta hing, eriti armastatud naisele läkitatud kir- jades.

Neis erutavates hingeväljendustes kordus lugu iga- vesti vanast ja samuti alati noorest armastusest — uus küli selles inimhinge kannatuste ja rõõmude lõputus ketis.

Elu loob poeeme, mis ei jää taha ilult ja mõttelt geniaalsete loojate töödest. Leitnant Schmidt'i armas- tuse ja surma lugu on üks sääraastest.

1905. aastal kohtas Schmidt juhtumisi võiduaja- mistel Kiievis noort naist Sinaiida R-i. Nelikümmend minutit sõitsid nad ühes rongis Kiievist — Darnitsõsse. Pr. R. kõneles väga vastumeelselt tundmatu mereväe

ohvitseriga. Tema imestusel ja ehmatusel polnud piire, kui Schmidt palus tema temale kirjutada. Kuid silma- pilgu meeleolu sunnil, ehmudes ise oma sõnadest, and- is ta Schmidtile oma nime ja aadressi.

See oli kõik. Rong viis naisest eemale tema ime-liku reisikaaslase. Jäädes ükski, tegi naine endale ette- heiteid kergemeelse usalduse pärast võhivõõra inimese vastu. Ta kartis saada Schmidtilt kirju.

Juba teisel päeval tuli Schmidtilt postkaart. Järg- nes kiri, teine, siis kirjad ja telegrammid peaaegu iga päev. Elav ja laialdane kirj vahetus katkes ainult mõned päevad enne Schmidt'i hukkamist.

Schmidt sai väga hästi aru sellest originaalsusest, olla sõbralikus ja hiljem rohkem hingelises kirjavaha- tuses naisega, kellega veetis ainult 40 minutit elust.

Esiteks luges ta seda kirjavahetuseks inimeste vahel, kes asuvad sarnastes olukordades. Sinaiida R. elas lahus mehest, kuid ka Schmidt'i perekonnaelu oli ammu lõhutud. Pärast õnnetut ja piinavat abielu elab ta ühes oma väikese pojaga. Ta on väsinud ja üksik. Kuid ta armastab elu pingutusrikka „ebakõlvulise“ ar- mastusega, nagu ütles Ivan Karamasov. Päevast- päeva ootab ta midagi uut, helget.

Kord kirjutab Schmidt: „Peaaegu ühel ajal pa- nime meie kinni oma vanad eluraamatud ja seisame nüüd argadena ja otsusvõimetutena uute köidete ees. Väsinud käega lehitsete teie otsusvõimetuses loetud raamatu viimseid lehekülgi, kuna mina kibedusega lõin kinni oma raamatu. Sellest mõttetust ja piinavast loost on minul ainult kurvad mälestused.“

Sinaiida R. suhtus Schmidt'i kirjadesse tagasihoid- likult ja uskumatult, olles kitsi vastustega.

Sellele ei pööra tähelepanu Schmidt. Ta kirjad muutuvad järjest kaustalt suuremaks ja sisult tulise- maks. Vähehaaval avab ta kogu oma hinge kaugele korrespondendile, jutustades talle oma eluloo.

Lõpetades sõjakooli ohvitserina ei jäänud Schmidt truuks sellele elukutsele, mis oleks käinud risti vastu tema maailmavaatele. Ta asus teenistusse kaubalae- vastikku, kus üle 10 aasta purjetas kõigil maailma- meredel, omandades 2. järgu kapteni kutse. Vene- Jaapani sõja ajal kutsuti ta tegevasse mereväkke ja määrati teenistusse Sevastoopoli.

Schmidt'i isiklik elu kujunes väga õnnetult. 20- aastasena abielus ta kirjaoskamatu naisega ainult kaastundest: „Olin noor ja suur oli tarve kedagi pääs- ta.“ Tegelikult osutus abielu piinaks. Ta lõppes mõne aasta pärast Schmidt'i lahkumisega.

Tema ainuke õige romaan elus kestis ainult 12 päeva. Oma väljenduse järele hoidnud ta end suure armastuse eest kuni 38. eluaastani: „Ma ei tahtnud seda seepärast, et nõudsin elult sarnast armastust, missugust ta ei võinud anda. Ihkasin inimest-naist, vaba ja ühe- õiguslikku sõpra, kelle vastu armastus poleks olnud koormaks kõrgemale elueesmärgile, kuid kelle armastus oleks annud jõudu minna tööle, isegi surma. Kartsin enda pärast, oma püha idee pärast, milleks tuleb võid- delda elulõpuni. Armastus hariliku naise vastu oleks võinud alandada mind kuni väiklaste huvideni isik-liku pesa vastu. Kuid tahtsin jääda selleks, milleks peab olema igaüks, kuni maailmas püsib valelikkus, mis on praeguse riikluse aluseks.“

Ta jäi üksinduses armastusele, kuid naisele, keda nägi vagunis 40 minutit, kirjutab ta vastuseks külmadele ja üleolevatele ridadele näituse silmatud pildist: „Sügispäeva hall ja külm valgus puudutab kurvvalt toaseinu. Toetudes otsmikuga vastu tuhmjat klaasi, seisab aknal mees. Ta pilk on kurvvalt kiindunud halli kaugusse, kuna meelekohtadel ta juustes sädeleb kerge hõbe. Tagumistel käppadel istub lähedal koer ja vaatab kaastundlikult oma üksiku peremehe silmi. Sügis õues, sügis hinges — hirmus, külm elusügis. Selle pildi maalib naine. Järelikult pidi ta tundma seda erilist, külma ja hirmutavat sügist, üksindust. Kuid teie olete võib-olla veel liig noor selle mõistmiseks, kuid võib-olla mõistate.“

Kaks kuud püüab Schmidt naisest süvendada seda arusaamist.

Kinnine, tagasihoidlik ja tark Sinaiida R. võitleb imeliku mehe püüete vastu tungida tema ellu. Hooti naerab ta ironiliselt Schmidt ärrituste üle, samas suhtudes temasse jälle haavavalt külmalt. Schmidt naljatab, et naine on end elujuhtumuste vastu kindlustanud „Mõistuse Kindlustusseltsis“ ja tahab olla tingimata inimlikkude vahekorjade kindlaksmääratud korral. Kuid Schmidt tahaks elada kümnendal, sajandal korral.

Schmidti kirjades leidus rohkesti ausust, õiglust ja soojust, neist hooväs nii puhas ja paitav valgus, et jää murdus juba kirjavahetuse teisel kuul. Enda teadmata andus Sinaiida R. „romaanile kirjades“.

„Kes teie olete lõpuks ja milleks teie kirjutate? küsis naine Schmidtilt.

Schmidt vastas: „Ei tea isegi, milleks. Kirjutan selleks, et hing kuulub teile. vaatamata teie soovile lõpetada minuga tutvus ja kirjavahetus. Kirjutasin teile selleks, et rahuldada oma sisemist tungi asuda teile lähemale.“

Oma mälestustes tunnistas Sinaiida R. „pattu“, et alul haavas kirjades Schmidt, kuid viimase vastused sundisid teda muutma tooni selle kodutu ja haruldase inimese vastu.

Schmidt võidab naise samm-sammult. Ta lähenes temale vääratamatult ja kindlalt, kuid samuti ka lihtsalt ja loomulikult. Ta andis naisele kõik oma mõtted ja unistused. Naine sai talle õeks, sõbraks ja pihtijaks. Schmidt hoidis juurdlemast seda hingede lähesust, kuigi tundis järjest kõvenevat neid ühendavat sidet. Nad ei võinud enam jäljetult mööduda teineteisest elust. Kuid mida töid nad teineteisele, see oli Schmidtile suureks küsimuseks.

Õnnel on kolm poolt, tähendas kord Schmidt: esimene — elada nii, kuidas tahad, kaitsta oma iseseisvust ja vabadust, elada sellest, pidada seda kõigest kallimaks maailmas, meeles pidades, et sellega käes on ülim hüve, mida võib leida maamunalt. Teine pool seisab selles, et inimese elu oleks alati milleragi täidetud, mis annaks elule mõtet ja elustaks iga läbielatud päeva. Kolmas pool — täielik kooskõlaline suhe teise inimesega despotismi ja orjuse, vaha ja vastastikune inimest vääriv armastus. Kuid see kolmas õnne pool on vaid väheste osa, kuigi selleks paistab olevat õigust kõigil.

Schmidt ise omas kaks õnne poolt.

Tugev oli ta vaimlike iseseisvusega ja maailma-vaadete ning tunnete sügavusega. „Ei saa elada usundi ja usuta, võib ainult viletsalt lohistada päevi ja oodata nürilt lõppu. Praegusaja inimese usund asub maa peal ja selles seisab tema jõud, mis nihutab inimkonda pimeduse ja kannatuse teel edasi õnnele ja valgusele; usund peitub reaalses teadmistes, põhjalikkudes uurimustes. Paratamatult kasvab ta igas inimeses, kes arendas mõtet, hinge ja taht täiusliku, sirgejoonelise ja selge maailmavaateni. Omades teadmisi, mis avavad silmi ümbritseva elu kohta, tekivad kaasaegses inimeses tinnimata ideed, milline peaks olema teda ümbritsev elu. Järelikult usk sellesse, mida ei leidu maakeral,

kuid mis võib ja peab olema, ongi usundiks selle sõna laiemas mõttes. Säärane usund ja usk on lahutumad inimesest, kelles nad leidsid kinnitust. Nad annavad inimesele eluülesandeid ja juhivad iga sammu, täidavad tema töö, hinge ja kogu elu.“

See usund, millele Schmidt andis kogu elu, kiskus teda kaasa. Vaatamata oma sotsialistlikule maailmavaatele ei liitunud ta ühegi parteiga, sest isegi parim neist (Schmidt ei pidanud neist ühtegi paremaks) võitles õige programmi juures vale taktikaga.

Päris üksi töötas ta meremeeste seas, õpetades seda, millesse uskus. Ise kirjutas, paljundas ja levitas.

Leidis ta 1905. aasta. „Pidurdada nüüd liikumist ei ole enam võimalik ka suurte järeleandmistega. Aeg on kaotatud, hilja. Meie seisame hirmsate päevade lähel. Ei möödu aastatki, kui kuulutame välja demokraatliku vabariigi.“

Schmidt töötas palavlikult revolutsioonilise liikumise organiseerimisel. Tema poole pöörduvad noored, ootavad teda madrused Odessas ja Sevastopolis. Kõiki neid veetleb see erak oma hinge puhtuse ja tugevusega. Kogu oma aja kasutab ta tööle, istudes ülal ööd läbi, magades tihti öö-päeva kohta ainult 4 tundi.

Võitluse möllus ja pingutustes toetab teda isikliku õnne naeratus.

Kasvab ja laieneb Schmidt armastus Sinaiida R. vastu.

Ta kabinetti täidavad naise pildistused. Saabuvad kirjad toovad kaasa meeldivat aroomi. Armastatu haigus viib Schmidt meeleheitele, ta valub iga teise sammu järele. Tihti vahetavad nad telegramme, milles antakse edasi tühiseid üksikasju igapäevasest elust. „Olen täna teatris.“ kaabeldab Sinaiida R. ja Schmidt veedab mõttes kogu õhtu temaga. Ta saadab naisele oma korteri plaani ja pühendab ta oma elamuste vähematessegi üksikasjadesse.

Talle paistab, et Sinaiida R. lisab talle jõudu ja energiat, tiivustab tööle. Tunnete suurus naise vastu imestab teda ennastki: närvide pingutus tõuseb seisukorran, kus ta peaaegu täiesti jätab magamise.

Schmidtile paistab, et Sinaiida R. moodustab temale selle naisideaali, milleni ta alati on püüdnud, kuid mitte leidnud.

„Elan juba palju aastaid mõtetes sotsiaalses tulevikuviis ja olen alati selgesti kujutanud täisõiguslikku, vaba naist, tugeva hingega ja selge mõistusega, kes liitub uutest sotsiaalse seltskonna tingimustes. Selle naise leidsin nüüd teie isikus! Tahaksin võtta teid käest ja minna ühiselt meie kõrge eesmärgini. Ükski mind erutaja mõte ei tohi mööduda teist; teie läbi peab saama mõte puhtaks ja tõeks. Sellistena kujutan meie suhteid, säärasteks peavad nad saama.“

Sinaiida R. satub just vastu tahtmist viivasse voolu. Ta on Schmidt mõju all. Mees muutub talle arvamata lähedaseks. Teda paneb imestama muutus mõlema hinges, kuid Schmidt vastab tõsiselt:

„Ma ei ole müstik, olen täieline realist, kuid meie suhted ja vahekorrad üle kauguste tulevad küll kirjutada teaduse poolt veel seni seletamata nähete hulka.“

12. oktoobrist 1905. aastast laienesid tööliste ja üliõpilaste rahutused kogu Venemaal. Üldstreik algas 14. oktoobril ja Schmidt andus üldisele streigiliikumisele. Lugematul arvul läkitatud kirjadega Odessasse pani ta täielikult seisma vabatahtliku laevastiku.

Sevastopolis asus ta liikumise etteotsa. Esimeste miitingute kõnemeheks ja korraldajana võitis ta hulka poolehoidu. Tema teenete tõttu vabastati poliitilised vangid, misjärele ta rahva esindajana ja juhina valiti linnavolikogusse. Mitmeaastane ettevalmistus ja teadmised muutusid Schmidtilt elavaks sõnaks. Kõnemeheks võitis ta linnas nelja päevaga enneolematu kuuluse: tema ilmunisel kisendasid rahvahulgad „Hurraa, elagu Schmidt!“

Revolutsiooni ohvrite matusel toob Schmidt ühes neljakümnetuhanda-pealise rahvahulgaga tapetute lai-

pade juures oma kuulsa vande, mida varsti tunti kogu Venemaal: „Vandugem, et meie kunagi ei anna tagasi kellelegi ühtki jalatäit võidetud inimõigusi. Vandugem, et meie kogu töö, hinge ja isegi elu jätame vabaduse kaitseks! Vandugem, et meie kogu seltskondliku töö pühendamise tööliste, varata inimese, heakäekäiguks. Vandugem veel, et meie seas pole enam juuti, armeenlast, poolakat ega tatarlast — nüüdsest on kõik vaid üheõiguslikud ja vabad Suure Venemaa vennad!“

Schmidti mõtted täidusid. Ta viib rahvahulki vabadusvõitlusse. Ta on joobunud sellest võitlusest, kuna tahtejõu ja vaimustuse haripunkt satub ühte isikliku õnne õitseaajaga. Sinaida R. telegrafeerib: „Töötage, olen teiega!“ ja Schmidt vastab esmakordselt avalikult: „Tegin suure töö ja nüüd pole mul häbi tunnistada armastust teie vastu.“ Ta teenis ja võitis õiguse armastada. Nüüd murrab ta keelu ja sõidab kohtamisele armastatuga. Revolutsiooni verevas äikeses tõusis temale särav õnnepäike.

Kuid õnn oli vaid silmapilguks. Vaevalt sai Schmidt väljendada uhke lause: „Olen õnnelik“, kui saatus saadab talle esimese hoiatuse.

20. oktoobril vangistati Schmidt, kuid sellele vaatamata valivad töölistes areteeritud leitnandi oma elu-aegseks saadikuks.

„Palju õnnelikku uhkust tõi see valimine“ — kirjutab ta Sinaida R.-le. „Eluaegne saadik — sellega tahtsid nad mind välja tõsta teiste saadikute seast, alla kriipsutada minule usaldust kogu eluajaks. Nad teavad, et annan elu tööliste huvide eest ega pööra selga neile surmani... Ma oskan surra nende eest. Ja mitte ükski

neist ega nende lastest ei kahetse kunagi seda, et andsid minule selle nimetuse.“

Areteerituna kirjutab Schmidt ikka Sinaida R.-le. Ta ütleb: „Armastan. See on hirmus ja püha sõna, mida võib öelda ainult siis, kui ta tuleb hingest heliseva palvena.“

Ta ei taha enam elada lahus armastatust — ei saa kiskuda hinge kaheks. Ta sirutab käed ja ootab: „Kahe hingeliselt arenenud inimese, kahe vaba ja vastutustundega töömehe ühinemist, kes ühendavad oma elud ühiseks rõõmsaks puhkuseks! Sarnane oleks tuleviku sotsiaalse korra perekond; sarnane ühendus poleks „kõlvatus“, vaid vabade inimeste ülim õiguslik õnn.“

Sinaida R. annab järele sellele tunnete voolule ja vastab. Schmidt kirjutab talle vanglast: „Ostke mulle rauast või terasest medaljon; kõige odavam, kuid sarnane, kuhu mahuks kokkukeeratud telegramm. Panen sellesse medaljoni teie telegrammi: „Töötage, olen teiega!“ Kannan seda medaljoni rinnal risti asemel kuni surmani kui teie õnnistust. Ostke tingimata, kuid peamiselt lihtne ja odav. Raudne...“

„Armastan teid, olen väga tugev. Rasked pisarad valguvad silmist. Ei tea miks. Olen õnnelik...“

Novembri alul lasti Schmidt vabadusse, kuid jäeti kodusesse aresti. Mitte minutikski tööd katkestades, püüab ta kõigest hingest Kiievisse, armastatu juure.

Sinaida R. ootab teda nii kärsitult, et ei oska leida endale kohta. Äkki saabub 14. novembril Schmidt telegramm: „Sõitke viibimata Sevastopoli. Riskerime mitte kunagi kohata.“ Täielises arusaamatuses tõttab Sinaida R. jaama, kuid uus takistus: raudtee-

Maailmakuulsad
Rootsi kalossid
ja botikud ning
suvekingad. +

streik, rongid ei liigu. Nad on üksteisest lahutatud sadade verstadega.

Enam ta kirju Schmidtilt ei saanud. Ainult mõne päeva möödudes tõid lehed teateid veriselt mahasurutud Sevastopoli vastuhakkamisest, mille juhiks oli Schmidt. Kolm nädalat hiljem sai Sinaiida R. kirja pitseriga: „Očakovi kindluse kasematt.“ Purskasid ojana pisarad silmist, vaevalt suutis ta lugeda südamlikku Schmidti kirja.

12. novembril algas Sevastopoli madruste kasarmutes vastuhakkamine. Nendega ühines osa Bretski polgu sõdureid. Vastu admiral Čuhnini käsku esines Schmidt 13. novembril kõnega madruste miitingul. Veel samal päeval otsustasid madrused valida Schmidti oma juhiks. Ta püüdis veenda madruseid ebakohases ajavalikus mässuks, mis polnud ühenduses ülevenemaalise mässuliikumisega. Mass seisis siiski enda eest. „Ma ei võinud jätta neid õnnetuid madruseid,“ kirjutab Schmidt „ja andsin oma nõusoleku nende juhimiseks ainult sel juhul, kui nad peale asutava kogu lükkavad tagasi kõik teised nõuded.“

14. novembril toodi admiral Čuhnini käsul soomuslaevadelt maale kahureid ja seati ümber mässajate kasarmute. Nüüd nägi Schmidt, et kõik on kadunud. Seiskorra päästmiseks otsustas ta sõita soomuslaev „Očakovile“ ja kihutada üles kogu laevastiku kasarmute kaitseks. Kell 3 päeval oli Schmidt „Očakovil“ peremeheks, tegi vastavad korraldused ja võttis endale kätte laevastiku juhatuse. Asuti miinipaatide ja veolaevade ülevõtmisele, ning mõne tunni möödudes oli Schmidti käsutuses 10 laeva. Ülejäänud laevad jättis Schmidt rahule. Olles ülevenemaalise ühtlase väljastumise pooldajaks ei uskunud ta üksikute väljaastumiste kasulikkusse ja püüdis panna seisma kohalikku liikumist esialgu kokkuleppe abil. Sarnaseks katseks vesaunast hoidumiseks oli Schmidti telegramm tsaarile: „Vahva Mustamere laevastik, hoides tšotusi ja truudust tsaarile, nõuab teilt, keiser, viivitamatut asutava kogu kokkukutsumist ja ei allu enam teie ministritele.“ Kuid oli juba hilja. Mässajate vastu saadeti välja kahurid ja kasarmud ümbritseti kuulipildujatega. Schmidti laevad langesid ränga kahuritule alla. „Očakovil“ tekkis tulekahju. Ujudes pääseda püüdvaid madruseid lasti vees kuulidega ja taoti kaldal püssipäradelega kui kassi-poegi.

Kui Schmidt haavatuna ja poolsurnuna kauaaegselt viibimisest külmas vees tõmmati lõppeks soomuslaev „Rostislavi“ pardale, sülgasid endised sõbrad-ohvitserid talle näkku ja püüdsid teda igati piinata. „Ja nemad mõistavad minu üle kohut,“ kirjutab Schmidt; „millal kord Vene rahvas kaotab igaveseks selle kohtu — kiire ja ebaõige. Varsti noor, tugev ja õnnelik Venemaa hingab vabamalt ja ei unusta neid, kes jätsid tema eest elu.“

Heidetuna Očakovi kindluse kasematti uuendas Schmidt kirjavahetust Sinaiida R-ga. Ta läks üle armastatuga „sinale“ ja kirjutas talle kõike seda, mida käksisid tunded.

Ainuke asjaolu piinas Schmidti: miks ei sõida armastatu temaga kohtamisele?

Ta tundis ilmselt surma. Ainult hetkeks unistas ta imest: võib olla siiski surmanuhtluse asemel sunnitöö. Võimalus elada Sinaiidaga Siberis. Ja edasi võimalus tulla tagasi Venemaale — mõlemad tugevatena ja õnnelikudena, valmis töötama rahvale...

Samas purustas ta halastamatult oma mõtted. Polnud enam lootust. Armastuse toov hetk tõi ka surma...

„Sa kirjutasid: „Las hukuvad kõik, kui ainult Teie jääksite ja elaksite,“ kuid nüüd, Siina, jääb Sulle kõik, ainult mind võetakse ära.“

Ta ei kartnud surma. „Oskan surra, ei kaota julgust viimisel minutil. Hukkamise hetkel mõtlen pojale ja Sinule. Poja pärast ei tunne muret. Tema saatuse

eest hoolitseb Venemaa ja naise eest kaitseb teda õde: Kuid Sinu pärast kardan ja kannatan. Ei oska Sind keegi nii sügavalt ja puhtalt armastada kui mina. Keegi ei oskaks anda Sinule väärtuslikumat „inimlikku õnne“ kui mina. Sa jääd üks. Mõtlen palju, palju Sinule, tahaksin näha Sind hullumeelsuseni ja kiinduda Su silmade, hinge sügavusse... Pool aastat meie haruldast kirjavahetust — see on täiesti eraldatud, laialdaseim ja ainuke õnnelik raamat minu ebaõnnestunud elust.“

„Jõululaupäeval, mõeldes Jeesusest Naatsaretist, kes tuli hädade ja kannatuste maailma selleks, et inimestele armastuse õpetamiseks kannatada ja surra ning armastuse nimel anda elu,“ kirjutab Schmidt, „mõtted kaugest lapsepõlvest, armastusest, rahust — kõik koonduisid üheks väljendamatuks mõtteks. Mul on teadmine, et ka mina täitsin oma kohuse, andes oma elu teiste eest.“

Jaanuari alul 1906. aastal sõitis Sinaiida R. Očakovi ja paljude sekelduste järele sai kokku Schmidtiga.

Need minutid olid mõlemaile piinaks. Surma eelaimus lasus igal sõnal, igal liigutusel. Nad kartsid rääkida oma armastusest, et mitte näidata pisaraid ja kukkuda valust. Ja armastus, mis polnudki veel jõudnud täielikule öitsengule, oli määratud surmale. Kas polnud see saatuse ilge grimass, et Schmidti esimesed kohtamised naisega, keda armastas kogu hingega, pidid sündima sandarmite kannuste ja püsside tärina saatel?

„Varsti on lõpp,“ ütles Schmidt veidi enne kohut, „milleni viisid sind 40 minutit vagunis.“ Sammus siis kiirelt edasi-tagasi väikeses toakeses ja astudes õhuakna juure laskis kuulda kõlava baritoniga oma armsama romansi. See ootamatus tõi vangikambri imeliku tunde. Sinaiida R. vaikis mingisuguses kangestuses. Vaikis ka Schmidt, kuid rääkis korraka mõtlikult ja tasa:

„Tead, mis sulle ütlen? Surra võitluses on kerge: see on tarvidus. Surra tapalaval on raske: see on ohver.“

Kohtus pidas Schmidt sügavamõttelise ja hiilgava kõne. Mitte ainult sõdurid, kuid ka mõned kohtunikud nutsid selle ajal.

Otsuse kuulutades lubati omastel jätta Schmidtiga kohtuhoones jumalaga.

Ta oli kahvatu, rõhutatud... Taldrikul toodi mingisuguseid võileibu kala ja juustuga. Palusime teda süüa, ta ütles sedasama meile. Kugistasime mõned suutäied, mis näisid suus ja kõris paisuvat. Siis meelustus talle poeg:

„Ütle Ženjale, las' kannatab kõik mehiselt,“ pöördus ta õe poole. Ta häääl värises. Siis, nagu korjates kokku kõik oma jõud, rahulise häälega:

„Saada mulle kuristamissoola, mul valutab kõri. Ega nad ei poo haige kõriga?“

Tuli rootmeister, kes andis märku jumalagajātu lõpetamiseks. Oli vaevalt aega jumalagajātuks. Sinaiida R. vajutas Schmidti käele suudluse. Siis kaelustas ta armastatut ja õde. Vahid viisid ta välja.

20. veebruaril viidi Schmidt veolaev „Prutile“, kus oodati kohtuotsuse kinnitamist. Sealt kirjutas Schmidt oma viimse kirja Sinaiida R-le: „Olen kaugel elust ja purustasin kõik sidemed maailmaga. Hinges valitseb rahu. Jumalaga.“

6. märtsil lasti Schmidt maha oma kolme seltsimehe-madrusega.

Tema viimised sõnad olid määratud ühele endisele sõbrale-ohvitserile:

„Serježa, pea meeles minu palve, sihi otse südamesse.“

Ta suri rahulikult ja mehiselt. Tema jäänused asetati maamulda samal asustamatul Beressani saarel.

Nii lõppis „revolutsiooni leitnandi“ elu ja surma muinasjutt.

EESTI VÄLISED HÄDAOHUD ENNE ISESEISVUSE LANGEMIST.

On juhitud tähelepanu sellele, et Saksa ordu edasitungi põhja-idasse oleks väga kergergi XIII sajandil asendada võinud Leedu, kellel seekord oli käes paisumise hoog ja jõud*). See väide kutsub esile ka muid arvamisi. Kas meil peaks korda minema tagant järele hinnata nende jõudude vahetorka, mis olid tõusval Novgorodil ja Vilnal, kellest kumbki püüdis saada meie maa tulevaseks isandaks, on väga küsitav. Üks on aga selge: Läänemeremaad olid XIII sajandi alul selleks Katalaunumiks, kus anti otsustavad hoobid lääne ja ida rahvaste edasitungimise püüetele. Nii iseäraline kui see ka on, ei leia meie laial maa-alal Läänemerest Musta mereni ühtki suuruse poolest Eestile võrdset, kus rahvaste heitlemise punktid oleksid nii tihedasti koondatud ühte kohta, kui seda leidub meie rannikul, kuigi sealsetest laiadest lagendikest on üle käinud nii mõnigi sõjasõit. Võrdlemisi vähe ajaloolaste tähelepanu on pöördud Novgorodile, kuna ta on kahtlemata üheks Eesti kaugema saatuse mõjutajaks.

Sest niipea, kui Novgorodis oli asutatud vürstiriik, algas see vahutavat laiutamist, eeskätt muidugi ligemate naabrite arvel ja kulu. See oli suureviisiline väikerahvaste mahasurumise rull, mis hakkas siit välja käima.

Novgorodi allikate järele**) sõdis Novgorod čuudiga tihti, iseäranis intensiivselt aga Eesti allaheitmise aastatel. Teised lähemad Vene vürstkonnad, Pihkva ja Polotsk, olid ühemaalised, vähemajoolised ja vähem kuulsusrikkad. Olgugi et Pihkva oli meile lähemal, ei kannatanud meie piiriäärsed linnad, Narva, Tartu ja iseäranis Otepää, niipalju Pihkva kui Novgorodi läheduse all. Õigeid piire Novgorodiga polnud olemas ja tegelikult nihkusid need edasi-tagasi sedamööda, kes maal suutis käsida ja kelle käskudele alluti.

Vadjalastest, sellest omaaegsest Eesti-Vene vahelisest puhverrahvast, ei kõnele Vene allikad, neist kuuleme ainult Soome-Ugri uurimustest. Nii olid Eesti piirid Vene sissetungimistele peaaegu alati lahti ja neid ei suutnud ära hoida ka kaubanduslik läbikäimine. Novgorod võis küll tunnustada Läänemere maade temale mitte allumist, kuid ta ei tunnustanud ega soovinud siin teist võimu, lootuses maad kord ikkagi vallutada. Nii lõi Novgorodi naabrus maale alalise idapoolse hädaohu, mis sugugi väiksem polnud läänepoolse omast. Ning see

meie maal valitsev pinevus tõusis ja vajus sedamööda, kuidas sealtpoolt Peipsit ilmus ikka jälle mõni uus retkesalk maad rüüstama ja laastama. Neid Vene retkeid meie maale leiame kõige rohkem Eestile saatuslikul XIII sajandi esimesel veerandil, mis näitab, et Novgorod oli Läänemeremaade saatusest väga huvitatud. Just XIII sajandi teisel aastakümnel, kus olid ristlemas meie maa vallutamisel Daani ja ordu võimud, näeme neis võitlustes agaramalt kui kunagi varem või hiljem Novgorodi sekka löömas. See nähe oli seda iseäralikum, et nimetatud ajajärgul Vene osariiklus oli õieti oma oitsemisel ja Novgorodil oli laiutamiseks ida, lõuna ja põhja poole küllalt võimalusi.

Kuid imelikul viisil ei kannatanud neil Saksa-Vene vahelistel kokkupõrgetel nii raskesti keegi muu kui maa päriselanikud. Vaenulised pooled soovisid anda üksteisele lööke, kuid need tabasid kolmandaid, mitte võitlejaid endid. Maal elati alalises hirmus ja põnevuses, kus ei teatud midagi kindlat, missugune verine laine võib üle maa veereda, mida ta võib kaasa tuua ja keda ähvardada. Kurvad kogemused lubasid oletada kõige halvemat.

Suures valikus

igasugu Inglise kalevikaupu naiste- ja meesterahvastele.

Alati saadaval:

Naisterahvastele plütsi, mantli-, kleidi- ja pesuriideid. Kõiksugu siid-, poolsiid- ja puuvillaseid voodririideid. Crêpe de chine'i ja crêpe georgette'i.

Meesterahvastele igaks hooajaks ülikonna-, palitu-, püksi-, pesu- ja igasugu voodririideid.

Müük suurel ja väikesel arvil.

Soovitab suures väljavalikus

Inglise Magasin

H. GUTKIN

Tallinn Viru t. 4 Kõnetr. (20)946.

*) K. K. nr. 5 — 1929. H. Prants.

**) Первая Новгородская летопись, pärit. 13. sajandist.

Ka Novgorodi vürstid jagasid vaateid ühisel rinnal Novgorodi laiutamispüüetega. L. H. kroonika järele polnud meil vürste, kes maad oleksid võinud vääriiselt esindada naabritele, Eesti tolleaegne valitsusviis ei imponeerinud Novgorodile ja vanemate instituut oli talle arusaamatu. Seepärast võib tõenäoliselt öelda, et üheks Novgorodi poolt Läänemeremaade rahvaste ignoreerimise põhjuseks oli sinne maavaltitsemise kuju. Ja Novgorodi vürstid tegid omalt poolt ka kõik, et siia ei saanudki tekkida tugev ja koondatud riiklik keskvoim. Kuigi Novgorodi vürstide ja veecede vahel tihti oli suuri lahkuminekuid ja tülisid, Eesti vastu talitati siiski nii, et ta oleks jäädavalt nõrk, et temast poleks kunagi midagi karta. Hoiti ära Eesti tõus küll maksude pealepanemisega, küll otsekoheste sõjalise jõu tarvitusele võtmisega. Eesti tolleaegses demokraatias olid kaitstud küll igasugused vabadused, kuid riikliku keskvoimu puudus tuli katsumissilmapilkudel siiski nähtavale.

Novgorodi-Läänemeremaade vahekorda vaadeldes leiame, et Novgorod oli alati pealetungimisel, siinpool Narvat ja Peipsit asuvad rahvad aga kaitsemisel. Iseäranis maksab see ajajärgu kohta, kus ordu oli siia oma võimu rajamisele asumal.

Sealt leiame Novgorodi poolt sõjaretkeid, millede kohta kõige peenema ajaloolise analüüsi läbi ei leia seletust, miks nad ette võeti. Kuid silma paistab nende suur arv. Igal pool on maa saatuse valmimisel kaasa tegutsemas Novgorodi käed, kuigi Novgorodil polnud õieti suurt otsekohest hädaohtu sellest, kes elas või valitses siinpool Peipsit.

Läinud talvel pidas Vene emigrant prof. K. Tallinna Mustapeade seltsimajas paar loengut Moskva tähtsusest slaavluse arenemisloos ja rõhutas uhkusega, et see linn suutis 300 a. jooksul vahetpidamata välja saata tarvilisi sõjavägesid kogu kolmele väerinnale korraga, nende seas ka lääne poole. Seega oli mõeldud Moskva tõusuaega, kus Novgorod juba oli alla heidetud ja ununemas, s. o. alates 14. sajandist. Kuid Läänemeremaade vastu talitas Novgorod otse samuti oma õitseajal. Sest iga võim laiutab end ja tungib edasi ikka seni, kuni ta leiab viimaks kindla ja ülepeäsmatu takistuse. Järgnevas artiklis heidame pilgu nendele retketele, mida Novgorod on teostanud siinpool Peipsit, kus ei püütud rahuldada mitte üksi paisuvat ekspansiooni, vaid ka kokku kanda mõõgajõu abil röövitud varandusi.

Läänemeremaade vallutamise ja allaheitmise püüdeid oli Novgorodil juba vürst Rjuriku ajast.

Kas ja kuipalju neid algusest peale teostati, selle kohta puuduvad kirjalikud teated. Novgorodi ja Nestori kroonikad kõnelevad küll

Minu Singer ja mina

Pitaaajalised järelmatsu tingimused - Soodsad - Luumatsud

Singer õmblusmasinate Ühisus
Oma kauplused igal pool

õudide maksude maksmisest, kuid see ei tunnista veel jäädavat rippuvust, sest õudide nimetus käis kõigi nende rahvaste kohta, kes olid asumal Peipsi järve ümber.

Õige iseäralisse valgusesse satuvad aga novgorodlaste retked meie maale siis, kui sakslaste pealetung läänest juba oli käimas ja maad sinnapoole tuli kaitsta.

1210. a. ilmus Mstislav Novgorodist suure väega Tormasse ja viis kaasa palju sõjasaaki ja loomi*).

Sama aasta sügisel ilmus Mstislav uuesti, seekord Otepää alla, piiras seda ja lahkus siit alles pärast seda, kui oli 400 marka sõjamaksu saanud (L. H. XIV 2).

Kelle vastu olid sihitud need röövretked, milledest esimese kohta teateid leiame Novgorodi enda, teise kohta L. H. kroonikast? Piiskopp Albert viibis ju Saksamaal ja Lundi piiskopi Andrease poolt Saaremaal põhjendatud Daani koloonia oli kokku varisenud. Midagi ei ähvardanud siitpoolt Novgorodi. Kuid see oli selgeks tunnistuseks, missugune seljatagune oli Eestil, kui ta rinda hakkas seadma tulevaste lõunapoolsete löökide vastu.

*) „Ходи Мстиславъ на Чудь, рекомую Торму съ новгородцами и много полониша, скота безъ числа приведоша.“ (Новгородск. перв. летопись, стр. 32).

Novgorodi sõdimisiha oli näha ka järgmisel aastal. Vaevalt oli Novgorodi vägede poolt nende idapoolne vastane, Suusdali vürst Vsevolod, lüüa ja Novgorod sealt poolt käed vabaks saanud, kui Mstislav uuesti ilmus meie maale rüüstamisesmärgil. See ulatus seekord välja kuni mereni ja Varbola kantsini ning lõppis 700-margalise sõjamaksu võtmisega. Kroonikud ei jutusta selle käigu põhjustest, vaid teatavad lühidalt: tuli, riisus ja läks (L. H. XV 8), kuid see on arusaadav, sest 1211. a. oli kibedaim kohalikkude arvete õiendamise aasta, kus väliste vaenlaste vastu polnud võimalik välja panna suuri vägesid.

A. 1216., kui juba Rooma paavsti poolt p.-p. Andreas oli nimetatud paavsti legaadiks põhjamaadesse, kui Sakala ja Ugala piiskopkond juba Daanis otsustatud ja nende teostamine Daani mõõga läbi oli veel ajaküsimus, ei näida sellest Riias midagi teatavat või sellele tähtsust antavat. Siin on silmas ükski Vene hädaoht ja ristitud maade sissetulekud jagatakse kolmeks: Eestimaa piiskopi, Riia peapiiskopi ja ordumeeste vahel. Varsti on ka novgorodlased maal, marsitakse läbi maa kuni Riiani ning selle juures ei jäeta elanikke puutumata, maksidevõtmise ettekäände all. Nende riisumiste ja rüüstamiste vastu palutakse piiskoppidelt abi, kuid siit asutakse ükski Otepää kindlustamisele, midagi otsustavat Novgorodi vastu ette ei võeta. Et piiskopid kaitset ei suuda anda, tehakse omapead Novgorodi piiridesse vasturetk, sest rahu ega pikemaajalist läbisaamist polnud sealt poolt oodata. (L. H. XX 5.)

Sagedaste tülide tõttu Novgorodiga olid seletatavad ka sarnased retked Novgorodi ligematesse piiridesse Ingerisse, nagu see ette võeti 1221. a., missugused vaevalt küll üldse oleksid maad leidnud (L. H. XXV 6.). Kuid nimetatud vastulöögid Novgorodile olid siiski vähesed ja nõrgad võrreldes sellega, mis pandi toime meie maal novgorodlaste poolt.

Kui Novgorod loomulikult ei võinud healmeelil sallida mõõgavendade maa allaheitmist, Saksa tungi põhja-idasse, kes seletab meile siis Novgorodi kahemõttelise tegevuse Eestile pea-

aegu otsustaval 1217. aastal? Niipea, kui Liivi ordumeeste vägi esmakordselt Järvast tagasi oli tõmbunud, on novgorodlased väljas, ühes Pihkva vürsti Vladimiriga Otepääd piiramas. Venelased saadavad läbi maa saadikud ja igalt poolt tuleb kokku mehi, kes soovivad Ladina ristimist endast ära heita. Otepää võitmisest ei saa aga asja, venelased taganevad maalt peale harilikku rüüstamist ja kohalikud elanikud jäävad üksi. Kuid Riias jõuti veendumusele, et eestlased ei lepi nii kergesti jäädavalt Saksa võimuga, et nad otsivad välist abi ning et seepärast on vaja neid otsustavalt alla heita (L. H. XX, 7). Ja nüüd järgnebki sügisel Paala lahing, kus Lembitu jõud murtakse otsustavalt. Novgorodi vahekorda piiskopp Albertiga silmas pidades oli eestlastel küllalt põhjust sealt abi paluda. Nad teevadki seda, kuid palutud abi jääb siiski tulemata (L. H. XX. 1.). Sel ajal on aga Novgorodi vürstil Mstislavil küllalt jõudu ja julgust kätt ungarlaste vastu sirutada Galliitsias. Kuigi Novgorodil pidi põhjust olema arvata, et Riia ei jäta vastamata temale alluvate ässitamist, ei huvitanud teda väikese naabri saatus.

Ajalooliste küsimustega tegemist tegijad on asjata vaeva näinud, kui nad 1217. ja 1343. aastate otsustavate silmapilkude uurimisel on püüdnud leida Novgorodi mitteappituleku konkreetseid põhjusi. Sealjuures on äga huvitav ära märkida, et Novgorodi oma allikad, mis muidu kaunis üksikasjaliselt kirjeldavad ajasündmusi, nimetatud sõjaretketest kõnelevad tähendatud ajajärgul ainult paaril korral, enamasti aga vaigivad nad neist. Nähtavasti on need sõjaretked nii igapäevsed ja endastmõistetavad, et neist asjata ja liigne on kõnelda.

Kui Paala lahing juba on löödud ja sakslaste ülivõim maal nähtav, ei jätnud Novgorod sellele reageerimata, kuid ta tegi seda jällegi õieti omapärasel viisil. Järgmisel aastal ilmusid Tartumaale Vene väed, kellele Liivi maale tuleku eesmärk ja siht harilikul viisil oli teadmata. Sakslased olid seekord parajasti teel Harjumaale viimse lõpliku allaheitmise otsarbel, ja nii puututi kokku venelastega kaunis

Soovitame häid paberosse

MANON-BAAR-STELLA-DIVA

„Laferme“

juhuslikult. Nimelt leidsid sakslased küladest mitmel pool venelasi, kes olid salaja maal kogumas Vene väele lisaks uut abiväge. Siinjuures saadi venelastelt teada, et Otepää poolt põhjapoolse olevat teel suur Vene vägi. Liivi vägi, kartes seljatagust hädaohtu, tõmbus Riia poole tagasi, jättes seega Vene väele maal võimalused vabaks rüüstamiseks, ja viimane ei jätnud seda loomulikult kasutamata. (L. H. XX. 2.) See oli ka üks suureviisilisemaist maa laastamistest, mis seekord toime pandi. Kokkupõrgetel sakslastega võeti venelastelt ära mõned vürstide lipud, kuid otsustava lahinguni asi ei läinud, kuigi Vene vägi liikus üsna Riia ligiduses. Retkele tegi lõpu leedulaste ilmumine Pihkva alla, millest Liivimaal ümberhulkuv Vene vägi teada sai ja kodumaale tagasi tõttas. Kuigi venelaste kättemaks võis olla sihitud eeskätt sakslaste vastu, kannatas selle all kõige enam maa ja kohalik rahvas, kes aja pruugi ja kombe järele pidi andma sõjavägedele tarvisoleva toidumoota ja varustuse (L. H. XXII 5. j. t.). 1221. a. tühistatakse Pihkvas rahuleping, mis varemalt oli tehtud Otepääs. Tühistamise põhjus on teadmata ja selgitamata ka välisest olukorrast. Vaevalt ongi see maal teatavaks saanud, kui Novgorodi 12.000-meheline vägi hakkab üle ujutama Liivimaad. Seekord riisutakse ja röövatakse ohtralt iseäranis läänepoolsel Peipsi kaldal, kusjuures abiks on Pihkva väed. Pihkva on seekord veel rippuvuses Novgorodist ja peab kaasa tegema viimase poolt ettevõetavad retked. Kui sarnased algasid peale Novgorodist ja lõppesid meie maal, siis ei käinud teekond nii sagedasti üle Naroova kui üle Pihkva. Nagu Uurali mägestiku ja Kaspia mere vahelist osa kutsutakse Euroopasse sissetunginud rahvaste väravaks, nii on meie idapoolsete sissetungimiste peaväravaks XIII sajandil ja varem olnud Peipsi järve ja Väina jõe vaheline maa-ala.

Ordumehed ei jäta seda röövkäiku seekord vastamata. Koos sakalastega ja ugalastega tungitakse Pihkva ja siit edasi Novgorodi maadesse, kus riisutakse ja põletatakse samuti kui seda Vene väed meie maal eel teinud. (L. H. XX. V. 5.) Kui see on sündinud, keeratakse kodumaale tagasi. L. H. kinnitab suure rahuldustundega, et venelaste irvitamisele Liivi kiriku üle nüüd ometi kord ots peale tehtud. (L. H. XXV. 5.)

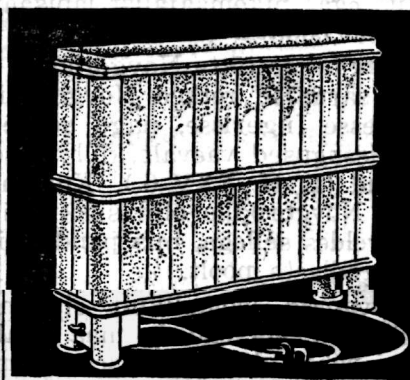
Hädaohtlikkudel aegadel püüti Novgorodiga luua lepinguid, kuid neist ei saanud pikemaks ajaks asja. 1222. a. hakkasid daanlased Lindanis as uut lossi ehitama ja nüüd oli kõigiti näha läänepoolne hädaoht. Otsitakse abi ida poolt ja sealt lubataksegi seda.

Kuid lubatud abist pole kihku ega kahku kuulda. Tallinna loss jääb daanlaste kätte ja selle ehitamise takistusest ei tule midagi välja.

Järgmisel aastal näib aga igasugune lepingu side Novgorodiga olevat katkenud ja maal on käimas uus suureviisiline rüüstamine, mis seekord on veel raskem ja hävitavam kui kunagi varem. Kuid Vene lähemate osariikide vürstide lajutamispuuetest läänepoolse kõneleb asjaolu, et isegi Kukenosi lossi, mis on asumas kesk Väinajõe sügaval Lätimaa keskel, peetakse Novgorodi poolt otseki oma vasalliks, olgugi, et see ehk oli rippuv olnud kas Pihkvast või Polotskist, küll aga kunagi mitte Novgorodist. Nii lubatakse Kukenosi vürstile Vjačkole Tartu, kuna ise aga viimasele hädakorral ometi ei suudetud abi anda (L. H. XXVII. 5).

Novgorod võis Läänemeremaade rahvaste heitlemisel talitada sarnaselt niikaua, kui tal naabruses polnud muid vaenlasi, kes oleksid teda omakorda ähvardanud seljatagant. Niipea aga, kui see sünnib, võivad Läänemeremaade rahvad hingata kergemalt. Seda võib märgata Novgorodi-Suusdali vahelistest tülidest kui ka sisemistest hõorumistest. Kuid Novgorod teadis ka hästi, et läänes asuvad naabrid ei olnud sõnamurdjad, kes oleksid kardetavaks saanud temale hädaohtlikkudel silmapilkudel. Novgorodis tunti, et siinpool oli tegemist ausate ja otsekoheste vastastega, kes ei tasunud Novgorodile omaste kurikavalustega. Kui 1222. a.

Abinõu külma korteri vastu.

Kantavad elektrikivikaminad, reguleeritavad 250, 500 ja 1000 kv., firma Handöls Nya Töjstens & Vattenkraftverk, Stockholm.

Tähelepanu! Eriline kasu neist kaminast — väike voolutarvitus ja suur soojussäilitamisvõime; nad soojendavad veel 3 tundi pärast elektrivoolu katkestust.

Meeldiv välimus. Odav hind.

Saadaval firma Samzelius & de Verdier' laost.

Tallinn, Pikk 36/33, telefon 25-83.

Esimese klassi naisrätsep

I. PETT

Apteegi tän. 3-2.

Tallinn

Kõnetr. 31-43.

Valmistan kõige uuema moe järele naiste pealisriideid, mantleid, kostüüme ja kõiksugu karusnahatöid.

Valmistamine korralik ja kiire.

Venemaal üldiselt sai teatavaks tatarlaste hädaoht, vaadati Vene vürstide poolt kahtlevalt ringi, kas Liivimaa ordumehed seda olukorda ära ei kasuta omakordseks pealetungimiseks. Ja nii saatsid Smolenski, Polotski j. t. vürstid saadikud piiskopp Alberti juure palvega edaspidiseks rahupidamiseks. See ettepanek võeti Riias kuulda ja rahu olevat peetud kõigis asjus ausasti. (L. H. XXVI. 5.)

Viieteistkümne aasta jooksul, kus L. H. järele võime jälgida Novgorodi vahelesegamisi Läänemeremaade asjadesse, on vähe neid aastaid, kus meie ei leia tema väge maad laastamas. 1223. a. saadeti Sakala vanemate poolt Vene vürstidele appikutsed palvega toetada eestlasi sakslaste vastu. Suusdali vürst saatiski oma venna ühes väega Novgorodi, kust tuldi harilikul viisil Ugalasse. Seal asetati lossidesse oma mehed ja vägi liikus maal edasi. Nüüd palusid saarlased venelasi teha ots daanlastele Tallinna lossis. Vene vürst aga leidis Sakalas mõned venelased olevat üles poodud ja karistas selle eest maad kurjasti. Peale muu piirati ka Tallinna, seda ei suudetud aga võita. Vürst läks häbiga kodumaale tagasi, kuid kaasaviidav sõjasaak oli siiski väga suur (L. H. XXVII. 3). Novgorodi kroonik kõneleb, et linna pole küll võidetud, kuid kulda olevat siiski toodud palju kaasa *).

L. H. kaebab kibeda meelega, et ristiusu kirik eestlaste keskel kannatab suurel viisil sõja hädaohtude all, kuid iseäranis kannatab ta idapoolsete sissetungimiste all. Nii käis idapoolt välja mitte üksi maa allaheitmise, vaid ka ümberrahvustamise püüe.

Tartut, mis vahepeal venelaste käes oli olnud, ei jõudnud nad kaitsta ega endi käes pidada. Lossi tagasivõtmisel 1224. a. tapeti tema kaitsjad ühes vürstiga. Üks väle ratsanik saadeti heal hobusel teadet viima Novgorodi ja Suusdali vürstidele sellest, mis siin oli sündinud. Kui nüüd novgorodlased tulid vana tuntud teed suure väega Pihkvani ja siin said kuulda, et nende mehed Tartus olid maha löödud, läksid nad kange vihaga tagasi. (L. H. XXVIII. 6.)

1210.—1225. a. pandi seega Novgorodi poolt otsekohe meie maale toime mitte vähem kui 8 retke, neile võivad Läänemeremaal te-

gutsevad võimud vastu seada ainult kaks. Eestlased pööravad selle aja jooksul sinna poole palvega neli korda, kahel korral tulevadki venelased maale, kuid see tulek on piitsaks ja tõiseks hädaks kutsujatele. Tähtsamatel silmapilkudel, nagu 1217. ja 1343. a., jäävad nad hoopis tulemata, jättes palujad nende kurva saatuse hooleks.

See on ainult ühekülgne ida poole vaadatud pilt, mis meile vastu paistab XIII sajandi esimesest veerandist. Meie ei leia sealt Eestile saatuslikul mureajal midagi lohutavat, rääkimata juba toest läänepoolse pealetungi vastu. Tuli viibida kahe veskikivi vahel kui tulises ahjus, kus kõik, nii lääne- kui ka idapoolsed, jõud olid pöördunud Läänemeremaade rahvaste vastu. Mitmepoolsed löögid pidid nõrgestama rahvast nii, et tal pidi olema võimatu riigihooone kohendust rahuldaval viisil rahulikkudes oludes ette võtta. Ja see seletab nii mõndki, miks meie ühiskondlik kord enne iseseisvuse langemist ei paista ajaloo kaugusest küllalt soovitavas kujus ja jõurikkuses. *M. Morrison.*

**A. ELKENI
MOOBEL**
**TEEB
KODU
MUGA-
VAKS**

MOOBLIARID
RAEKOJAPLATS 13
VARBLASE 5 TEL 24-67

**Kõige soodsam mööbli-
ostukoht**

A. ELKEN'i mööbliäri

Raekojaplatsil 13, II korral.

* «Города не взята, золота много взята»...

(Новгор. первая летопись, lk. 30.)

OLGEM VALVEL VABA EESTI EEST.

Ei taha selleks kirjutada neid ridu, et mada esile kurbi mineviku mälestusi, mis kõnelevad õudusest, alatusest ja vaimupimedusest, vaid seepärast, et meil seisaks ta hoiatusena, et paljudki võtaksid elu reaalsust tõsisemana kui muidu.

Esimese detsembri varajasel hommikutunnil möödub sellest pool aastakümnet, mil mindi üle alatutelt sõnadelt veel alatumatele tegudele. Taheti vägivaldselt kukutada meie vaba rahva valitsus, — taheti tapapingile ja vangikodadesse saata meie rahva parimad pojad. Hiiliti vargsel viisil rahulikkude elanikkude korteritesse ning ametasutistesse, kus pandi toime nii mitugi veretööd, mida võib toimida vaid mõrtsukalik vaim.

Jättis nii mitugi kohusetruud ametnikku oma elu, — nii mitmegi kodu kaitsja süda löi sel tunnil viimast korda... Nad töid isamaa altarile oma parima, — elu.

Ohvrid olid toodud, — vaba Eesti häbistavast orjusest pääsnud. Kuldsete tähtedega on kirjutatud nende kangelaste nimed vabadusvõitlejate kõrval. Nad suutsid hoida seda kallist vara, mis meile usaldatud.

Meie, kodu kaitsjad — kaitseliitlased, kelle kätte on usaldatud hoida sellest suurimast varast üks osa, — mõtleme täna õige tõsiselt järele, missuguses olukorras oleksime olnud siis, kui nende saatanlik plaan oleks täitunud?.. Igatahes oleks olnud see äärmiselt kurb.

Seepärast olgu see päev meile nagu hoiatuseks, et meie ei jää tukkuma oma töö juure, mida vabal tahtel oleme võtnud kanda. Hoiame väärtselt seda kallist varandust, et meie ei satuks ajaloo häbiposti, — vaid võiksime selles veel eeskujuga anda.

Seepärast olgem valvel vaba Eesti eest.
Ants Paju.

Toimetusele saadetud kirjandus.

Hans Kruus — Eesti ajaloo lugemik III. Valitud lugemispalad Eesti ajaloo alalt XVIII ja XIX sajandil. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus.

Käesolev ajaloo lugemik, mis esitab valitud lugemispalad meie kodumaa minevikust Vene ajal, alates Põhja-sõjale järgneva ajajärguga kuni venestamisajani XIX sajandi 80-dail aastail, on „Eesti ajaloo lugemiku“ kahe esimese ande järg. Ta on koostatud samul põhimõttele nagu eelmisedki, mis on üldiselt esitatud lugemiku esimese osa eessõnas. Selles avaldatud lugemiku ülesanded ja alusmõtted on osutunud ka vahepeal viie aasta jooksul saadud kogemuste najal täiesti otstarbekohaseks ja elulisteks. Soovida oleks ainult, et nad tungiksid laiemalt ja sügavamalt meie kodumaa ajaloo õpetamise ja aitaksid teostada haaravamalt selle käimasolevat reformi.

Aleksander Kurvits — Raamatukogu ja vabaharidustöö. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus.

Raamatukogude kasv Eestis on olnud viimasel aastail kiirel tõusul, seda nii üldarvu kui ka iga üksiku kogu suuruse mõttes. Põhjuseks siin on eluline tarvidus, mida isegi see kaunis kiire kasv ei suuda ometi veel rahuldada. Et meie raamatukogud vastaksid nõuetele ja aitaksid täiel määral kaasa hariduse üldisele edenemisele, on tarvis kõrvaldada mitmed senised puudused ja omandada uusi oskusi ja kogemusi.

Raamatu autor on olnud kestvalt tegevuses raamatukogunduse korraldamise alal, mispärast tal on võimalik kasutada paljusid tegelikke tähelepanekuid ja seada üles praktilisi põhimõtteid.

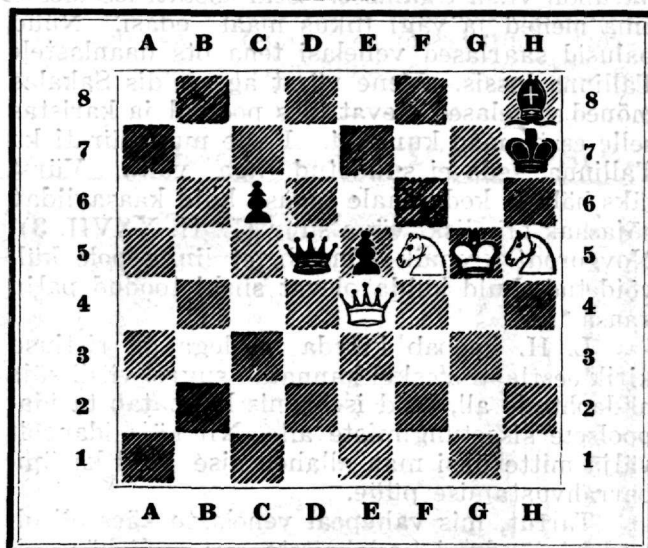

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 95.

Kokku seadnud S. Boros.
(Magyar Sakvilag 1929.)

Mustad.

Valged.

Valged: Kg5, Le4, Rf5 ja h5.

Mustad: Kh7, Ld5, Oh8, Ec6 ja e5.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga. Lahendused palutakse saata: Tallinn, Narva mat. 26 krt. 6, A. Burmeister.

S. Loydi ülesande nr. 93 lahendus.

1. Vd8—a8, Kb7:a8,
2. Kd7—c8, a7 ükskõik kuhu,
3. Vc6—a7 annab matt.

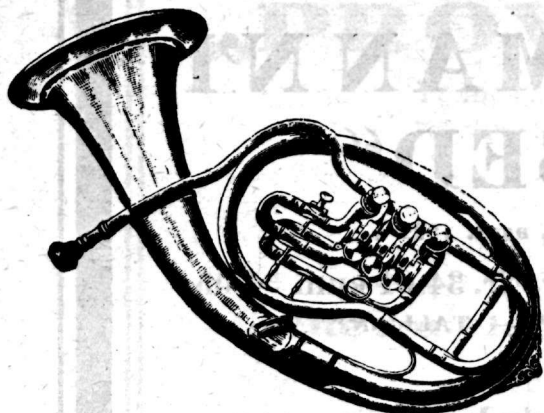
1. (Vd8—a8), a7—a5,
2. Va8:a5 jne.

1. (Vd8—a8), a7—a6,
2. Va8:a6 jne.

Õiged lahendused saatsid: prof. Th. Lemba (Tallinnast), konstaabel H. Merikan (Valgast), õp. K. Lenk (Voldist).

Kaitseliitlased!

Kui teil veel orkester puudub, siis asu-
tage, nagu seda sajad teised kaitseliidu
üksused juba on teinud.

Parimad puhkpillid on

Bohland & Fuchs,

mida erandita kõik parimad orkestrid tar-
vitavad. Maksutingimused on väga sood-
sad, mis võimaldavad teile viivitamata
orkestri soetamisele asuda.

Nõudke hinnakirju!

Ainuesindaja Eestis:

o/ü. **Esto=Muusika**

Tallinnas, Viru 2.
Viljandis, Lossi 14.

Nõudke ainult

A. BRANDMANN'I

Tallinn, V. Tartu m. nr. 6, telef. 15-94

tehase kakaod, šokolaadi ja
kompvekke, missugused on
alati saadaval värsketena ja
heamaitselistena.

A-S.

„ROTERMANN'I TEHASED“

endine Chr. Rotermann, asut. 1829 a.

Tallinnas, Jaama Nr. 1. Kõnetr. Nr. 34-01 kuni 34-05.

Telegr. aadr. „ROTERMANN — TALLINN.“

Osakonnad ja esindused:

*Tartus, Narvas, Viljandis, Pärnus, Petseris,
Türil, Rakveres, Mustvees, Valgas, Keilas.*

Nisupüüliveski,

rukkijahu- ja püüliveski,

kruubi- ja tanguveski,

auruleivavabrik,

kõige suuremad ja moodsamad Eestis.

Soovitame oma tehaste saadusi võistlemata

headuses ja ajakohaste

hindadega.

Uuema tehnika nõuetele vastavalt

sisseseatud külmutusmaja.

Ostame piiramata arvul eksportvõid,

makstes kõrgemat päevahinda.

K.m.

„PROVODNIK”

Tallinn, Pikk tän. 12.

Kõnefr. 12-80. Postkast 90.

Alaline suur ladu kummikaupadest:

voolikud, plated; balata

rõnrad, asbest-papp, as-

best-jahu, klingeriit-papp,

mitmesugused masina-

tihendused, linoleum ja

vahariie.

jalanõud on parimad

Eestis

Hinnad 1. aug. s. a. **alandatud.**

Saadaval igal pool.

IGASUGUSEID KÜÜNLAID
VALMISTAB

**KÕNLADEHAS
STEADIN**
G. RAUKAS.
TALLINN
TELEFON № 28-93 ja № 47.

Vana Kalamaja № 28.

VI Eesti Näitus-Messil 1927. a.
kroonitud 1-se kuldaurahaga.

HARJATÖÖSTUS

Asutatud 1870.

HARJAD
PINTSLID
PATENT-JALAMATID

VILDIVABRIK

Asutatud 1921.

VILTSAAPAD
EHITUS-
RANGI-
SADULA- j. n. e.
VILT.

EDUARD TÕNISSON

TALLINN
KUNINGA 9.
TELEF. 3-66.

EN-GROS ja EN-DETAIL.

L. Einborn'i RIIDEKAUPLUS

TALLINN, KULLASEPA TÄN. 18.

Soovitab kõiksugu välismaa ning
kodumaa riidekaupu. Suur valik
vateeritud, villaseid, plüüs-, pi-
::--:: kee-, tüllvoodivaipu. ::--::

Kõige soodsamad hinnad.

A.-S. „MASSOPRODUKT“ mőõblitehas

Tallinnas, S. Tartu mnt. 61-d, tel. 18-96

Ladu kesklinnas: J. Saare äris V. Posti t. 8, tel. 18-35.

Maġamistoad Sőõġitoad

Nahkkabinetimőõblid

Vőõrastetoad

Palume kőlastada meie ladusid
Soodus järelmaks

PLEKITŐŐSTUS
G. LINHOLM

TALLINNAS, V. KALAMAJA 32

TELEFON 26-83

Valmistab kiiresti ja korralikult kőiksugu
plekist őli-, bensiini- ja transportnőusid; komp-
veki-, kilu-, sproti-, konservi-, vărvi- ja kreemikarpe

Tőõ headuse eest vastutus

Hinnad mőõdukad

J. M. LEESMANNI

konservivabrik

Tallinnas, Võrgu t. 27. Telef. 22-43

* *
*

Soovitab suurel viisil:

Kilukonserve
Sprotte õlis
ja tomatis
Skumbriat
tomatis

Mehaan. kiivitoostus
A. ED. JÜRGENS
Kaupmehe t 7 Tallinn.

*Alex. Ed.
Jürgens'i*

(Asutatud 1851. a.)

mehaaniline
**graniidi-
ja
marmori-
tööstus**

Tallinnas,
Kaupmehe tän. 7.
Tel. 28-16.

Valmistamine ja laager:

**Hauasambad, mälestusesambad,
elektritahtlid ja kõik sellel alal
ette tulevad tööd.**

Le Locle Schweiz

Asutatud 1826. a.

A.-S. HY MOSER & Ko.

Pikk tän. 19

Kõnetr. 22-67

soovitab

rikkalikumas valikus

tasku- ja käeuurisid maailmakuulsast Hy Moser & Cie vabrikust
Le Locle Schweiz. **Seina-, laua- ja äratuskellasid, kette ja käe-
võrusid, kuld ja plaqué. Parimat Rootsi kristalli.**

Raudvoodite ja reformpõhjade tööstus

J. Golding.

Ladu:

Tööstus:

Kesk-Kalamaja tn. 2.

Vabriku tn. 8-b.

Soovitan oma tööstuse saadusi võistlemata odavate hindadega.

Pikalaenu Pank

Tallinn, Harju tän. nr. 33.

Pank annab hariliku protsendiga (9%) laene:

põllumajandusele, tööstusele, ehitustegevusele, laevandusele, omavalitsustele ja ühistegelistele ühingutele.

Peale selle annab pank tähtajalisi laene mitmesugustel kindlustustel 6 kuust kuni 5 aastani eritingimustel soodustatud (6 — 7^{1/2}%) protsendiga ühistegeliste rahaasutustele, laevandusele, kalandusele, kalakaubandusele, ühispiimatalitustele ja seemnevilja ja väetisainete ostmiseks põllupidajatele.

Panga Keskasutuse asukoht on Tallinnas, kuid Pank tegutseb kogu Vabariigis oma volinikkude kaudu Eesti Panga osakondades: Haapsalus, Kuresaares, Narvas, Paldiskis, Pärnus, Petseris, Rakveres, Tartus, Valgas, Viljandis, Võrus.

Pikalaenu Panga telefonide nr. nr.

President P. Öpik,	kab. Harju t. 33	(2) 14-91
	krt. „ „ 31	(20) 1-59
Direktor P. Kurvits	kab. Harju t. 33	(2) 32-34
	krt. „ „ 31-3	(20) 2-25
Direktor B. Rostfeld	kab. Harju t. 33	(2) 27-87
	krt. Tatari t. 21 b-8	(20) 1-46
Inspektor	kab. Harju t. 33	(20) 1-68
Pearaamatupidaja	kab. „ „ 33	(200) 65
Hüpoteekj. juriidil. büroo, hindajad ja sekretär . .		(2) 14-73
Kaugekõned, riiklikkude laen. jsk., varakamber ja kassa		(2) 18-20
Mitmesuguste laenude jsk.		(200) 69

Krediit Pank

asut. 1907. aastal

Peapank Tallinnas, Suur Karja 20

Panga keskjaama väljakutse: Krediitpank

Panga omakapitalid Kr. 1.950.000.—

Osakonnad

Abjas

Jõhvis

Tartus

Antslas

Narvas

Türil

Haapsalus

Nõmmel

Viljandis

Hiiu-Keinas

Tapal

Võrus

Toimetab kõiksugu pangaoperatsioone.

TALLINNA LINNAPANK

Tallinn, Mundi tän. nr. 2.
Telef. (2)19-30, (20)3-13, Aidad 7-48.
Telegr. aadr. „Linnapank“.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone
sise- ja välismaal. Võtab kaupu
oma aitadesse hoiule ja annab
nende vastu laenusid.

Korrespondendid kõikides kodu-
maa linnades ja välismaal tähtsa-
mates keskkochtades.

DISKONTO PANK

A.-S.

TALLINN, PIKK 11

TEL. AADR.: „DISCONTOBA“

KÕNETR. 19-79, 22-46, 34-18

Aksiakapital Kr. 500.000.—

Tagavara „ „ 90.865.—

Toimetab kõiki pangaooperatsioone
kodu- ja välismaal

Klientide käsutada on
tule- ja vargakindlad seifid.

Soovitame kaupmeestele ja ühisustele
meie hästivarustatud ladudest:

**Rukkijahu, saiajahu, sepikujahu,
suhkrut, riisi, herneid,
nisukliisid, soola ja muid
koloniaalkaupu.**

Möödukad hinnad ja kauba headus rahuldavad ka kõige
nõudlikuma ostja.

J. PUHK JA POJAD

TALLINNAS, Rannavärava pst. 21, oma telef. keskj.

KONTORID: TALLINNAS, Estonia pst. 27. TARTUS, Riia t. 60.
NARVAS, Tallinna mnt. 5. PÄRNUS, Pikk t. 6. VILJANDIS, Kauba t.
PETSERIS, Turuplats 9. VALGAS, Vabaduse 32. RAKVERES, Laadaplats 27.
TAPAL, Apteegi 4. NÖMMEL, S. Pärnu mnt. 38.

RIIGIHOIUKASSA

Osakonnad Eesti Panga ja selle osakondade juures.
Agentuurid kõikide postkontorite juures.

Võtab raha hoiule jooksvale ja
tähtajalisele arvele.

Hoiusummade eest vastutab riik.

RIIGIHOIUKASSA PEAKONTOR.

TALLINNA HIPPODROOM.

Paldiski mnt. nr. 50. Tel. 29-06.

Igal pühapäeval

traavivõistlused.

Algus kell 11 e. l.

Pääsetähed: I pl. à Kr. 2.—, II pl. à Kr. 1.—, III pl. à Kr. —.50.

Eeskavad à Kr. —.25.

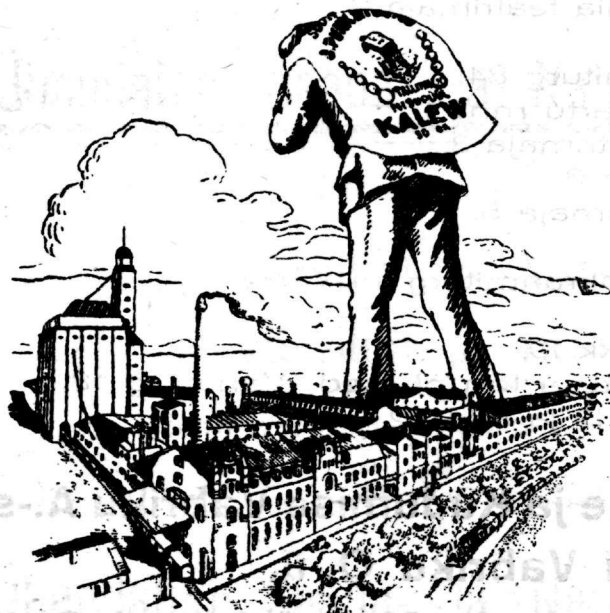
Eesti A.-S.
John Nurminen
Tallinn

Speditsoon & tollitalitus
Inkasso & kinnitamised
Laevatalitused

Telegraafi address: *JOHNURMINEN*

Kõnetraadid: 7-95 } kontoris
1-96 }
13-99 } tolliametis

Postkast nr. 12

Meie
suurveski
jahud
kõige
paremad

J. Puhk & Pojad Tallinnas

Meie kaupu müüvad Tallinnas järgmised ärid:

- 1) **A.-s. „Osa“**, Estoonia teatrimaja 11 ja 7.
- 2) **J. Aberg**, Suur Karja 5.
- 3) **B. Abram**, V. Karja 5.
- 4) **J. Albert**, Pelgulinn, Õle 16.
- 5) **B. Besprosvanje**, Estoonia teatrimaja 9.
- 6) **Eesti Tekstiil**, K.-m. Estoonia puiestee 15 ja Vana Posti 7.
- 7) **H. Gutkin**, Viru 4.
- 8) **Helsingi riidekauplus**, V. Karja 7.
- 9) **H. Johanson**, Mundi 3.
- 10) **J. Isako**, V. Karja 10.
- 11) **Ch. Jürgenson**, Raekojaplats 15.
- 12) **K. Kenimägi**, Paldiski mnt. 7.
- 13) **R. Kirschbaum**, Suur Pärnu mnt. 12.
- 14) **A. Laamann**, V. Karja 8.
- 15) **A. Luup**, Suur Karja 9.
- 16) **J. Lurje**, V. Karja 10.
- 17) **V. Maeberg**, Estoonia teatrimaja 10.
- 18) **J. Mespak**, Estoonia teatrimaja 4.
- 19) **K. Müller**, Vana Kalamaja 14.
- 20) **Naap ja Horm**, Estoonia teatrimaja 3.
- 21) **S. Paley**, Viru 23.
- 22) **A. Peedov**, Vanakraamiturg 84.
- 23) **F. E. Pissarev**, Suur Tartu mnt. 1.
- 24) **Vold. Prii**, Estoonia teatrimaja 3.
- 25) **„Progress“**, Suur Karja 6.
- 26) **J. Pürn**, Estoonia teatrimaja 5.
- 27) **G. Reinthal**, Mundi 2.
- 28) **J. Scheberstein**, Vanakraamiturg.
- 29) **N. Teisenroth**, Viru 10.
- 30) **Ulmer ja Schmidt**, Pikk 10.
- 31) **Ühendatud manufaktuur-kauplused**, Vanaturg 18,
Estoonia teatrimaja 13 ja Pikk 12.

Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise Vabriku A.-s.
Eesti Niidi Vabriku O.-ü.
Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri O.-ü.
Sindi Kalevivabriku Ühisus.

Vähendage oma küttekulu ja tarvitage kütteks ainult
Riigi Turbatööstuse küteturvast.

Müük vaguniviisi ja ja väikesel arvul.

Tallinnas alalised müügikohad turbakuurides:

- 1) Balti jaama kaubahoovis, Vaksali puiesteel,
- 2) Hollandi tän. nr. 5,
- 3) Telliskivi tän. raudtee ülesõidu kohal.

Ka varustab Turbatööstus põllupidajaid ületamata imbutusvõimelise
jahvatatud ja pressitud **alusturbaga.**

Riigi Turbatööstuse juhatus: Tallinn, Lai tän. 41. Telefonid (2)26-16 ja (20)9-71.

Ühendatud Saapa- ja Nahavabrikud A.-S., Tallinn

soovitab kõigile austatud kaubatarvitajaile oma tööstuse parimaid kroomnaha sorte, nagu:

**värvilist ja musta rindboxi,
värvilist ja musta boxcalfi.**

Võistlevad headuses täielikult parimate välismaa nahkadega.

Hinnad väljaspool võistlust.

Ühendatud Saapa- ja Nahavabrikud A.-S., Tallinn

Pealadu: S. Karja 18. Telefonid 214-03, 228-25.

EESTI KOMMERTS PANK

Peapank Tallinnas, Suur Karja 7.

OSAKONNAD:

HAAPSALUS, NARVAS, PÄRNUS, PETSERIS,
TARTUS, VALGAS, VIILJANDIS.

Telegr. aadr.: „KOMPA“.

Sissemakstud põhikapital

Kr. 1.400.000.—

Toimetab kõiki
pangaoperatsioone.